

نقش آموزش زبان و ادبیات فارسی در تقویت مهارت‌های شهروندی

۱. مهارت خوب حرف زدن

۲. مهارت خوب حرف زدن

۳. مهارت شعر خواندن

۴. مهارت نوشتن و تدوین

۵. مهارت ترانه و دکلمه خواندن

۶. مهارت انتقاد کردن

۷. مهارت سعی در خوش خط بودن

۸. مهارت مطالعه

۹. مهارت پژوهش و تحقیق

۱۰. مهارت تفکر کردن

۱۱. مهارت تفکر خوب داشتن

۱۲. مهارت سخنوری و ارائه کردن

دکتر حسن ذوالفقاری^۱

در مدارس فنلاند به منظور پرورش جامعه‌ای پیشرفته و سرآمد، شصت مهارت زیر را به کودکان نه تا پانزده سال آموزش می‌دهند:

مهارت درست لباس پوشیدن، مهارت درست راه رفتن، مهارت خوب حرف زدن، مهارت خوب زدن، مهارت منظم بودن، مهارت شعر خواندن، مهارت نقاشی کردن، مهارت نوشتن و تدوین، مهارت ترانه و دکلمه خواندن، مهارت رعایت بهداشت، مهارت کار تیمی، مهارت انتقاد کردن، مهارت جرئت‌ورزی و تمرین شجاعت، مهارت تشخیص درست از نادرست، مهارت درست غذا خوردن، مهارت گره زدن، مهارت کار با قیچی و برش زدن، مهارت سعی در خوش خط بودن، مهارت شستن اشیاء، مهارت مطالعه، مهارت مدیریت زمان، مهارت کنترل خشم، مهارت انتقادپذیری و تحمل حرف مخالف، مهارت پژوهش و تحقیق، مهارت تشخیص دوست خوب، مهارت بازی کردن، مهارت غذا پختن، مهارت کار با سوزن، مهارت تشکر و سپاسگزاری نمودن، مهارت خوب توجه کردن، مهارت تفکر کردن، مهارت تفکر خوب داشتن، مهارت دوست خوب پیدا کردن، مهارت نگهداری دوست خوب، مهارت نگهداری لوازم و اموال، مهارت انتقادپذیری و نقد شدن، مهارت رازدار بودن، مهارت برنامه‌ریزی کردن، مهارت گذشت، مهارت صبور بودن، مهارت حل مسئله، مهارت نگهداری گل و گیاه، مهارت دقت به پیرامون، مهارت صادق بودن، مهارت وفادار بودن، مهارت سخنوری و ارائه کردن، مهارت آینده‌نگری، مهارت سخت‌کوشی و تلاش کردن، مهارت ناامید نشدن، مهارت هدف داشتن، مهارت کار با ابزارآلات، مهارت کار با کامپیوتر، مهارت در فضای مجازی و سایبری، مهارت در تصویر ذهنی مثبت داشتن، مهارت احترام گذاشتن، مهارت کم‌مصرف بودن، مهارت بهره‌گیری از اشیاء، مهارت مشورت گرفتن، مهارت مشورت و همفکری کردن

۱ عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس و مدیر گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی، فرهنگستان زبان و ادب فارسی

کنونی در درس زبان و ادبیات، بیشتر بر محفوظات و دانستنی‌ها و بر سطح دانش تکیه و سنجیده می‌شود. این نارسایی و آسیب به چند دلیل است:

۱. سیطره کنکور سراسری که مجال مهارت‌ورزی را از نظام آموزشی گرفته است؛
 ۲. آموزش‌ندیدگی معلمان در دوره‌های ضمن خدمت و نظام دانشگاهی که خود محصول دانش‌اندوزی، نمره‌ستانی، مدرک‌گرایی در دوران تحصیل و هدف از آن است؛
 ۳. ضعف تألیف کتاب‌های درسی و عدم طراحی بر اساس مهارت‌آموزی و تنها تکیه بر دانش‌های زبانی و ادبی؛
 ۴. بی‌توجهی خانواده، رسانه، اجتماع و کلیت نظام و غفلت از این موضوع مهم در برنامه‌ریزی‌های کلان؛
- این مهارت‌ها را یکبار دیگر به قصد مهم شمردن و عطف توجه مرور می‌کنیم:

مهارت خوب حرف زدن و حرف خوب زدن و فن سخنوری؛ یک شهروند موفق باید بتواند خوب سخن بگوید و سخنان خوب بر زبان جاری کند. اولی نتیجه تقویت سخن گفتن است که لازمه آن داشتن گنجینه واژگان بر اثر مطالعات زیاد، سلامت در شنیدن، تمرین‌های کلاسی معلم و مشارکت دادن دانش‌آموزان در مباحث کلاسی برای به حرف آوردن کلاس، برگزاری انشای شفاهی، و... است.

اما دومی به مهارت سخنوری و ارائه کردن بازمی‌گردد. این درس در مواد درسی پیش از انقلاب در دوره دبیرستان بود که اکنون حذف شده است. در این درس دانش‌آموز یاد می‌گیرد چگونه با روش‌های درست سخنان خود را منطقی بر زبان آورد. فن بیان زیرمجموعه‌ای از آداب معاشرت است که در

از این مهارت‌های شصت‌گانه، دوازده مهارت یعنی یک‌پنجم یا بیست درصد مهارت‌ها به‌طور مستقیم به حوزه زبان و ادبیات فارسی مربوط می‌شود:

۱. مهارت خوب حرف زدن
۲. مهارت حرف خوب زدن
۳. مهارت شعر خواندن
۴. مهارت نوشتن و تدوین
۵. مهارت ترانه و دکلمه خواندن
۶. مهارت انتقاد کردن
۷. مهارت سعی در خوش خط بودن
۸. مهارت مطالعه
۹. مهارت پژوهش و تحقیق
۱۰. مهارت تفکر کردن
۱۱. مهارت تفکر خوب داشتن
۱۲. مهارت سخنوری و ارائه کردن

این موضوع نشان می‌دهد، نقش زبان و ادبیات فارسی در تقویت مهارت‌های شهروندی تا چه اندازه مهم و مؤثر است. جز این، مهارت‌های دیگر مانند رازدار، صبور بودن، مشورت کردن، احترام گذاشتن و... از این مهارت‌های شصت‌گانه، نیز به‌طور غیرمستقیم در قالب متون ادب فارسی قابل آموزش و انتقال و تقویت است.

این دوازده مهارت، که از چهار مهارت اصلی زبان‌آموزی منشعب می‌شوند، رسالت بنیادین این درس در تمام مقاطع تحصیلی است. اما در نظام آموزشی

مهارت سعی در خوش خط بودن و نوشتن و تدوین، پژوهش و تحقیق؛
سعی در خوش خط بودن هم با توجه به از میان رفتن قلم و جایگزینی صفحه کلید، در این برنامه مهم شمرده می شود که جالب توجه است. خوش خطی از برنامه های مهم نظام آموزشی در گذشته بوده که امروزه منسوخ شده است. این مهارت باید در دبستان تقویت شود. اما نوشتن در سطوح اولیه و عالی به تقویت دو مهارت خواندن و شنیدن بستگی دارد و البته تا حد زیاد آموختنی است. نوشتن درست و درست نویسی امروزه که دنیای مستندات و مکتوبات است، از ضروریات ارتباط انسانی به شمار می رود. ارتباط های شفاهی با فناوری های نوین و ارتباط های اجتماعی جدید، رنگ باخته است. پس باید نوشتن و موجز نوشتن و بی غلط نوشتن، سرلوحه برنامه ریزان درسی باشد. در مراحل دانشگاهی هم اکنون ضعف نوشتار کاملاً خود را نشان می دهد.

مهارت های تفکر و انتقاد هم با درس انشا تقویت می شود و هم با
خواندن متون تفکر برانگیز. لازمه نوشتن در سطوح عالی، تقویت تفکر انتقادی است. نقد هم در لابه لای خواندن متون ادبی ممکن است؛ زیرا معلم توانا در هر خطوه آموزشی، فراگیر خود را با سؤالات و تأملات به تفکر و نقد وامی دارد. درس زبان و ادبیات و به خصوص انشانویسی و نقد و ارزیابی منصفانه نوشته ها و خواننده ها فرصت مناسبی برای آموزش این دو مهارت حیاتی در زندگی حال و آینده دانش آموزان است. اگر به کودکانمان در محیط مدرسه انتقادپذیری و روش های نقد درست را آموزش دهیم، در اجتماع شاهد تنش های بی هدف نخواهیم بود.

روابط اجتماعی نقش تعیین کننده ای دارد. صدای رسا، واضح، انعطاف پذیر و نافذ، دارایی گران بها و شاخص شخصیت، منش، سواد، معلومات و بسیاری از نمادهای فرد است. همان گونه که به آراستگی لباس و سرووضع خود رسیدگی می کنیم، بیان فصیح نیز، نه تنها دست کمی از آن ندارد، بلکه مهم تر نیز است. آشنایی با سخنوری و فن بیان یکی از مهارت های لازم برای هر فرد است. فن بیان مؤثر، مهارتی است که می توان آن را با تمرین و ممارست به دست آورد. فن بیان مناسب، راه برقراری ارتباط با دیگران و توانایی سخن گفتن در هر شرایط و زمان است. برای یادگیری فن بیان باید قدرت کلام را بالا برد و از تمرین ها و فنون عمومی استفاده کرد و بدانیم با هرکسی چگونه صحبت کنیم و با توانایی خود، کاری کنیم که از سخن گفتن و معاشرت با ما لذت ببرند.

مهارت مطالعه، خواندن شعر و درست خواندن و مهارت ترانه و دکلمه
خواندن در این برنامه مهم شمرده شده و بسیار هم مهم هست. مطالعه زیربنای همه مهارت های زبانی است. مهارت خواندن و انواع خواندن چه شعر یا آواز، از دبستان آغاز نمی شود، از کودکی و به کمک مادر با خواندن لالایی، اشعار بازی و نوازش و کتاب تقویت می شود. در ابتدا شنیدن اتفاق می افتد و کم کم خواندن ممکن می شود. اینجا نقش پدر و مادر که نخستین واژه ها را بر دهان کودک می نهند بسیار حساس است. مدرسه هم باید برای جمع خوانی و آوازه های شاد برنامه داشته باشد. آواز و شعر با کودک متولد می شود و تا پایان در زندگی مادی و معنوی انسان ها نقش سازنده ایفا می کند. اشعار بازی، کار، آیینی، آموزشی، اخلاقی در تمام مقاطع زندگی کارایی دارند. یک راه خوب حرف زدن استفاده به جا از شعر است. داشتن انبانی از شعر و مثل و حکایت و گزین گویه ها می تواند شهروندی موفق تربیت کند.

ویروس کرونا و ضرورت رعایت رفتارهای بهداشتی امکان برگزاری همایش به صورت حضوری برای علاقه‌مندان فراهم نبود پس ما مجبور شدیم که در فضای مجازی این همایش را برگزار کنیم.

همایش مجازی نکوداشت حکیم ابوالقاسم فردوسی و پاسداشت زبان فارسی

دکتر سیدعلی کرامتی مقدم^۱

نکوداشت یاد و نام فردوسی در فراز و نشیب روزگار

به نام خداوند جان و خرد / کزین برتر اندیشه برنگذرد خداوند نام و خداوند جای / خداوند روزی ده رهنمای

انجمن علمی آموزشی معلمان زبان و ادبیات فارسی خراسان رضوی با همکاری «هماگفت»، کارگروه همایش‌های ادبی دانشگاه فردوسی مشهد، در روز پنج‌شنبه، ۲۵ اردیبهشت ۱۳۹۹ همایش ملی بزرگداشت حکیم ابوالقاسم فردوسی و پاسداشت زبان فارسی را برگزار کردند. این همایش به دلیل شیوع ویروس کرونا در فضای مجازی با حدود ۲۵۰ میهمان برگزار شد. برگزاری این همایش با حضور گسترده میهمانان و علاقه‌مندان به فرهنگ و ادب فارسی نشان داد که تحت هیچ شرایطی فردوسی و کاخ بلندش به فراموشی سپرده نخواهند شد و حوادث ایام و فراز و نشیب روزگار مانع بزرگداشت یاد و نام حکیم سخن، ابوالقاسم فردوسی نخواهد شد.

در این همایش استادان، پژوهشگران و شاهنامه‌پژوهان درباره فردوسی، شاهنامه و زبان فارسی سخن گفتند؛ در ابتدا دکتر سیدعلی کرامتی مقدم، رئیس انجمن علمی آموزشی معلمان زبان و ادبیات فارسی خراسان رضوی، به استادان پژوهشگران همکاران و علاقه‌مندان به فرهنگ و زبان و ادب فارسی که در همایش حاضر شده بودند، خیرمقدم گفت و از دکتر حسن ذوالفقاری، دکتر ابوالفضل خطیبی، دکتر محمدجعفر یاحقی و سایر سخنرانان در این همایش تشکر کرد و از ضرورت پاسداشت زبان و ادب فارسی و نکوداشت مقام حکیم ابوالقاسم فردوسی سخن گفت؛ دکتر کرامتی گفت باتوجه به شیوع

دکتر کرامتی مقدم در ابتدای سخن، سؤالی را از جانب دانشجویان خود مطرح کرد مبنی بر آنکه فردوسی چه نقشی در احیای زبان فارسی دارد؟ آیا این حق تنها برای فردوسی است یا دیگران نیز در این مهم سهم دارند؟ در پاسخ به این سؤال ادامه داد که بعد از تهاجم تازیان به ایران به مرور زمان زبان فارسی و کاربرد آن در محافل رسمی کمرنگ شد؛ شاعران و نویسندگان به زبان عربی شعر می‌گفتند و کتاب‌های خود را به عربی می‌نوشتند؛ کم‌کم بیم آن می‌رفت که زبان فارسی از بین برود و به تبع آن هویت ملی و فرهنگی و هویتی ایرانیان نیز به نابودی گراید؛ نخبگان فرهنگی و سیاسی کشور بیشتر احساس خطر کردند، این احساس خطر منجر به پیدایش یک نیاز ملی و یک درخواست عمومی شد؛ در چنین شرایطی باید افراد و گروه‌های فرهنگی و سیاسی به نیاز مردم پاسخ دهند تا اینکه در سال ۲۵۱ ق و قتی محمد بن وصیف سگری قصیده‌ای در مدح یعقوب لیث صفاری سرود و آن را خواند، یعقوب گفت چیزی را که من اندر نیابم چرا باید گفت؟ این سخن یک جمله سیاسی و تأثیرگذار بود. یعنی یعقوب لیث صفاری و محمد بن وصیف هر دو عربی می‌دانستند، عربی می‌فهمیدند اما نمی‌خواستند زبان ملی خود را کنار بگذارند؛ این سخن در راستای سخن آندره موروا^۲ فرانسوی است که گفت: وقتی ملتی کلید زبان خود را در اختیار داشته باشد، کلید استقلال کشور خود را در اختیار می‌گیرد.

دکتر سیدعلی کرامتی در ادامه گفت که بر این مبنا شعر محمد وصیف، نقطه آغاز شعر زبان فارسی دری به شمار می‌رود؛ پس جرعه احیای زبان فارسی را یعقوب لیث صفاری پدید آورد که محمد بن وصیف را تشویق کرد که فارسی بگوید. این اقدام بر سبک زبانی، ادبی و فکری در زبان و ادبیات

۱ رئیس انجمن علمی آموزشی معلمان زبان و ادبیات فارسی خراسان رضوی

2 André Maurois

بعد از آن دکتر محمدجعفر یاحقی، رئیس خردسرای فردوسی و عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد، درباره فردوسی و جایگاه زبان فارسی سخن گفت؛ دکتر یاحقی در سخنرانی خود اشاره کرد که در سال ۱۳۷۷ به پیشنهاد ایشان در جلسه‌ای که با حضور وزیر ارشاد وقت، رئیس کل برنامه و بودجه، مدیرکل فرهنگ و ارشاد وقت خراسان و استاندار وقت خراسان برگزار شد، روز ۲۵ اردیبهشت ماه به عنوان روز ملی بزرگداشت فردوسی مطرح شد و در آن جلسه با موافقت حاضران به تصویب رسید و برای اقدامات قانونی به شورای فرهنگ عمومی استان خراسان، شورای فرهنگ عمومی کشور و ستاد انقلاب فرهنگی فرستاده شد و بعد از تصویب و انجام مراحل قانونی، ۲۵ اردیبهشت به عنوان روز بزرگداشت فردوسی در تقویم ملی ثبت شده است و بعد از آن هر ساله در مرکز خراسان‌شناسی و با همکاری اداره کل فرهنگ و ارشاد خراسان و دیگر نهادهای فرهنگی، مراسم بزرگداشت فردوسی برگزار شده است.

ایشان افزود که در سال ۱۳۹۶ نیز در جلسه‌ای که در خردسرای فردوسی با حضور پژمان فر، نماینده مردم مشهد در مجلس شورای اسلامی، برگزار شد، ضرورت نام‌گذاری روز پاسداشت زبان فارسی مطرح و در همان جلسه روز ملی پاسداشت زبان فارسی به روز بزرگداشت فردوسی اضافه و اقدامات قانونی برای ثبت آن در تقویم ملی جمهوری اسلامی ایران انجام شد و به تصویب رسید.

در ادامه دکتر محمدجعفر یاحقی به ارتباط زبان فارسی و شاهنامه پرداخت و با اشاره به سخنان دکتر کرامتی درباره گام‌های بلند شاعران پیش از فردوسی در زمان سامانیان به بنیان نهادن زبان فارسی اشاره کرد و شاهنامه را ستون اصلی زبان فارسی نامید. یاحقی در ادامه به باور نادرستی که «اگر فردوسی نبود زبان فارسی نبود» اشاره و تأکید کرد زبان فردوسی قبل از فردوسی بوده و حتی اگر فردوسی نبود بازهم زبان فارسی وجود داشت اما نه به این کمال و پیراستگی کنونی که در بین ما وجود دارد.

عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد در ادامه به نقش فردوسی در تحکیم فرهنگ ایرانی، ثبت تاریخ ۲۵۰۰ ساله فرهنگ و تمدن، فلسفه، هنر و

فارسی تأثیر گذاشت. از این زمان به بعد طلایه داران شعر فارسی مثل حنظله بادغیسی، محمد بن مخلد، محمود وراق، مسعودی مروزی و غیره ظاهر می‌شوند که از این هشت نفر فقط ۵۸ بیت شعر باقی مانده است. سامانیان بعد از صفاریان و طاهریان دنباله کار آن‌ها را به طور جدی تر در پیش گرفتند و با قدرت و علاقه بیشتر شاعران و نویسندگان را تشویق به فارسی‌نویسی و فارسی‌سرایی کردند، آن‌ها به این وسیله آثار گذشتگان و پیشینیان را احیا کردند؛ آن‌ها توجه ویژه‌ای به هویت ایرانی داشتند و تاریخ شفاهی ایرانیان را مکتوب کردند و به شکل خدای‌نامه‌ها و شاهنامه‌های منثور پدید آوردند که همین خدای‌نامه‌ها و شاهنامه‌های منثور از منابع فردوسی در سرودن شاهنامه واقع می‌شوند. سامانیان نهضت ترجمه به زبان فارسی را شکل دادند و به زبان فارسی تقدس بخشیدند؛ شاعران بزرگی چون رودکی و دقیقی را پرورش دادند. رودکی پدر شعر فارسی و قوام بخش زبان فارسی دست پرورده سامانیان است؛ فردوسی نیز پرورش یافته عهد سامانیان است که کار دقیقی را پیگیری کرد و شاهنامه و کاخ سخن زبان فارسی را بنیان نهاد همان‌طور که خود گفته است:

بناهای آباد گردد خراب ز باران و از تابش آفتاب
پی افکندم از نظم کاخی بلند که از باد و باران نیابد گزند

فردوسی به دلیل تسلط بر زبان فارسی، داشتن ذوق ادبی بالا، عشق به میهن، آزادگی فردوسی و اصالت ایرانی، پشتکار فراوان توانست شاهکار ادب فارسی یعنی شاهنامه را در مدت سی سال به نظم درآورد و به زبان فارسی استحکام ببخشد و جاودانگی آن را تضمین کند:

بسی رنج بردم بدین سال سی عجم زنده کردم بدین پارسی

پس فردوسی به نیاز زمان پاسخ گفت؛ حفظ هویت ایرانی و یکپارچگی ایرانیان را در قالب فرهنگی و ادبی شکل داد و به آن انسجام بخشید.

دکتر سیدعلی کرامتی مقدم تصریح کرد که ما امروز زحمات فردوسی بزرگ را ارج می‌نهیم تا تأیید کنیم سخن آن حکیم بزرگ را که گفته است:

نمیرم از این پس که من زنده‌ام که تخم سخن را پراکنده‌ام
هرآن‌کس که دارد هوش و رای و دین پس از مرگ بر من کند آفرین

رئیس انجمن علمی آموزشی معلمان زبان و ادبیات فارسی حفظ زبان ملی و هویت ایرانی اسلامی را از دغدغه‌های فرهنگ دوستان برشمرد و اعلام کرد که در این راستا انجمن علمی معلمان ادبیات خراسان و گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی مشهد تصمیم دارند در شهریور ۱۳۹۹ همایش ملی «الزامات آموزش زبان و ادبیات فارسی در مدارس، مراکز زبان‌آموزی، دانشگاه‌ها و فضای مجازی» را برگزار کنند.

کرد اگر شاهنامه نبود این آثار هم نبود که بخش مهمی از ادبیات ما به شمار می‌روند. از دیدگاه ایشان افسانه‌های پهلوانی و تاریخی بعد از شاهنامه در واقع رمانس‌هایی هستند که تفاوت‌هایی با شاهنامه دارد از جمله: اعمال و رفتارهای شخصیت‌ها غیرواقعی و سرگرم‌کننده هستند، ساخته و پرداخته ذهن سراینده هستند، قهرمان در این افسانه‌ها همیشه پیروز است، محلی هستند و ملی به شمار نمی‌روند. دکتر حسن ذوالفقاری افزود: این افسانه‌ها رابطه بین شاهنامه و رمان‌های امروزی هستند. داستان‌های حماسی صرفاً منظوم نیستند و آثاری به نثر هم هستند که آثار حماسی به شمار می‌آید مثل داراب‌نامه بیغمی، داراب‌نامه طرسوسی، بهمن‌شاه‌نامه و حتی منظومه‌هایی که بعد از فردوسی داریم مثل کوش‌نامه و بهمن‌نامه و...

موسیقی قبل از اسلام ایرانیان اشاره کرد و اهتمام فرهنگ دوستان و علاقه‌مندان به فرهنگ ایرانی را باعث ایجاد سازگاری و انطباق فرهنگ ایرانی و اسلامی دانست. ایشان تصریح کرد که فردوسی با سرودن شاهنامه کشتی فرهنگی ایران را از غرق شدن نجات داد و راه میانه‌ای را در پیش گرفت تا میان فرهنگ ایرانی قبل از اسلام و فرهنگ اسلامی آشتی ایجاد کند. فردوسی با درآمیختن خرد با فرهنگ و اندیشه ایرانی توانست آن را به‌عنوان یک فرهنگ قابل قبول برای مسلمانان مطرح کند و بسیاری از سنت‌های ایرانی را از فراموشی نجات دهد.

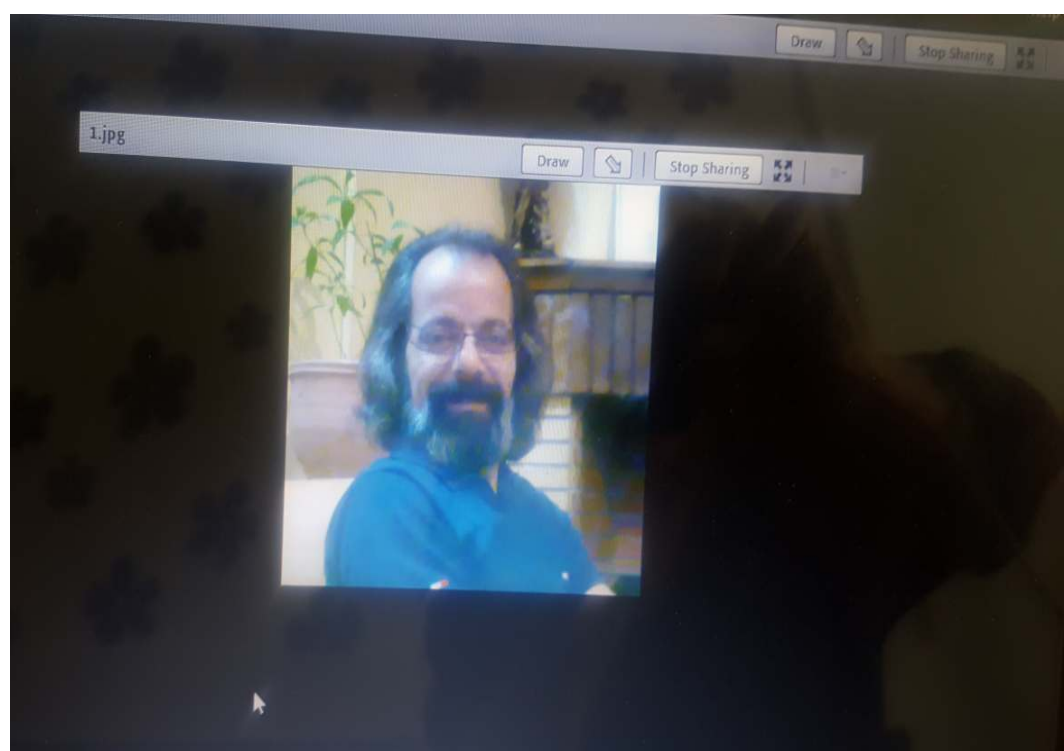

در ادامه همایش، دکتر ابوالفضل خطیبی درباره راز جاودانگی فردوسی سخن گفت، عضو هیئت علمی فرهنگستان زبان و ادب فارسی تصریح کرد: یکی از دلایل شاهنامه موسیقی کلام آن است که سبب شده یکی از بزرگ‌ترین اشعار حماسی جهان به شمار رود. از دیدگاه ایشان مهم‌ترین وجه شاهنامه، وجه شعری آن است. به بیان دیگر رمز و راز ماندگاری و جاودانگی شاهنامه مانند همه شاهکارهای ادبی جهان، ادبیات و شعریت متن است نه محتوای آن. زیرا محتوای شاهنامه را کمابیش در آثار تاریخی و ادبی دیگر نیز می‌توان یافت، ولی شعری مانند آن را هرگز. از دیدگاه خطیبی تنها یک نابغه می‌تواند چنین اشعاری را در داستانی بسراید که به لحاظ زبانی نیز زیباترین باشد. ایشان یکپارچگی سیاسی، جغرافیایی و روایی را در شاهنامه از مهم‌ترین دلایل جاودانگی آن دانست و تأکید کرد: شاهنامه ما را با یک روایت از تاریخ باستان کشورمان آشنا کرده است. بنابراین معتقدم فخر شاهنامه در زبان هنری آن است نه محتوایش. وی افزود: البته که محتوای شاهنامه بسیار مهم است اما این محتوا در متون دیگر نیز است ولی زبان فاخر و خلاقیت فردوسی است که باعث ماندگاری او شده است. خطیبی ویژگی‌گزیده‌گویی و ایجاز فردوسی را نیز رمز و راز مانایی فردوسی دانست.

بعد از ایشان دکتر حسن ذوالفقاری، عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس تهران و مدیر گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی فرهنگستان زبان و ادب فارسی، درباره نقش فردوسی در آفرینش افسانه‌های پهلوانی بعد از وی سخنرانی کرد. ایشان در ابتدا به نقش شاهنامه در تقویت زبان فارسی اشاره کرد و سپس افزود که فردوسی با سرودن شاهنامه تاریخ اساطیری و تاریخ پیش از اسلام ایرانیان را بازسازی کرده و به نظم درآورده است. این کار فردوسی باعث افزایش اعتماد به نفس ایرانیان شد و روحیه پهلوانی را در بین مرزبانان ایرانی زنده نگه داشت؛ فردوسی با یک پیام فرهنگی که به صورت موفق عمل کرد، توانست هم فرهنگ ایرانی را و هم زبان فارسی را تقویت کند؛ تاریخ قومی ایرانیان را سنت‌های شفاهی مثل نقالی و قصه‌گویی که محرک آن شاهنامه بود، همه این‌ها را فردوسی رقم زده است. دکتر حسن ذوالفقاری به نقش فردوسی در تحکیم امنیت ملی ایران و ایرانیان اشاره کرد از دیدگاه ایشان نام فردوسی و شاهنامه زینت بخش ادبیات فارسی در بین آثار ادبی جهان شده است. عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس تهران گزارشی نیز از انتشار کتاب چهارجلدی افسانه‌های بعد از فردوسی ارائه کرد و گفت: افسانه‌هایی که منشأ ملی یا دینی دارند و مستقیم یا غیرمستقیم برگرفته از شاهنامه هستند در این مجموعه چهارجلدی به چاپ رسیده است. ایشان تأکید

در برخی از ابیات هنر به معنی دلیری و بی‌باکی و شجاعت آمده است. در بزم سوم انوشیروان از ترکیب «لشکر با هنر» آمده که به معنی مهارت جنگی و استفاده از ابزار رزمی آمده است. هنرمند دیدن رستم یعنی جنگاوری به تمام‌عیار بودن است.

دکتر خطیبی افزود که زیبایی‌های شاهنامه و اندیشه‌های استوار حاکم بر آن به قدری گسترده و عمیق است که مترجم مشهور آلمانی که شاهنامه را به نظم آلمانی ترجمه کرده و سال‌ها با اشعار فردوسی مأنوس بوده بیان داشته شاهنامه به لحاظ روح حاکم بر منظومه از ایاد برتر است. خطیبی افزود این نکته را صد و اندی سال پس از مرگ فردوسی، نظامی عروضی به نیکی دریافته و در شرح زندگانی فردوسی نوشته است: «سخن را به آسمان علیین برد و در عذوبت به ماء معین رساند و کدام طبع را قدرت آن باشد که سخن را بدین درجه رساند که او رسانیده است ... من در عجم سخنی بدین فصاحت نمی‌بینم و در بسیاری از سخن عرب هم». ایشان شاهنامه را به لحاظ برخی ویژگی‌های اخلاقی در زندگی بشری اثرگذار دانست و تأکید کرد مجموعه‌ای از این‌گونه عوامل سبب ماندگاری و جاودانگی فردوسی و شاهنامه شده است.

آقای حامد مهران، دانشجوی دکترای زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی مشهد، درباره پژوهش‌های اخیر شاهنامه سخن گفت: ایشان از پایان یافتن کار دانشنامه فردوسی و شاهنامه، به سرپرستی استاد دکتر محمدجعفر یاحقی که هم‌زمان با سالروز پایان سرایش شاهنامه اعلام عمومی شد؛ شاهنامه سه‌جلدی استاد دکتر میرجلال‌الدین کزازی؛ نیز کتاب ضحاک: تاریخ از دل اسطوره و آرش کمانگیر: جای خالی داستان آرش در شاهنامه از ساقی‌گزارانی. به‌عنوان مهم‌ترین پژوهش‌های جدید در زمینه فردوسی پژوهی یاد کرد.

مهران به مقالات مختلف نوشته‌شده هم اشاره کرد؛ از جمله در حوزه حماسه‌های پس از شاهنامه، مقاله «ارتباط منظومه کوش‌نامه با پادشاهان کوش در هزاره قبل از میلاد در آفریقا» از علی‌اصغر بشیری و مقاله رضا غفوری: «گزارشی نویافته از پیوند رستم با خاندان کیانیان» از این جمله‌اند.

حامد مهران اعلام کرد که کار مجموعه پرسش‌کلید دانش، مجموعه گفت‌وگو با شاهنامه‌شناسان برجسته ایران و جهان، هم به پایان رسیده، و به‌زودی در دسترس علاقه‌مندان قرار خواهد گرفت. ایشان تصریح کرد که این گفت‌وگوهای آموزنده، برای دانشجویان همچون کلاس درس و برای متخصصان گشاینده باب بحث و گفت‌وگو خواهد بود و در آن نکته‌های باریک‌ترازومی فراوان است.

در ادامه محمدرضا خوشدل، پژوهشگر نویسنده و نایب دبیر انجمن علمی آموزشی معلمان زبان و ادبیات فارسی خراسان رضوی، درباره نسخه‌های خطی و تحول واژگانی از دوره فردوسی تا دوره کنونی سخن گفت. ایشان درباره مصراع: «هنر نزد ایرانیان است و بس» و اشتباهات نادرست در تفسیر واژه هنر در این مصراع سخن خود را آغاز کرد. هنر به‌کاررفته در شاهنامه با آنچه امروز از آن برداشت می‌شود متفاوت است. در شاهنامه حدود ۴۳۰ مورد از هنر سخن گفته‌شده که در اغلب این ابیات هنر به‌عنوان منش و شخصیت و ملکات و ممیزات یک پهلوان به کار رفته است. در پانزده بیت به صفات برجسته فرد پهلوان اشاره شده است. نزدیک به شصت مورد هنر به منش انسانی اطلاق شده و در برخی موارد هنر در مقابل جادویی به کار رفته است.

در ادامه دکتر علیرضا قیامتی، مدرس دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید بهشتی مشهد، درباره فردوسی و مضامین اخلاقی شاهنامه سخن گفت. ایشان با اشاره به ابیاتی از شاهنامه که اخلاق ایرانیان مسلمان را به خوبی نشان می‌دهد، به تبیین اندیشه‌های اخلاقی در شاهنامه پرداخت.

مهم‌ترین برنامه‌های جانبی همایش برگزاری مسابقه درباره شاهنامه و پخش نمایش‌های دانش‌آموزی داستان‌های شاهنامه و فراگیران مجموعه مؤسسه آموزشی سپتامهر بود. همایش که از ساعت ۱۰:۳۰ صبح شروع شده بود تا ساعت ۱۳:۴۰ ادامه یافت و در پایان دکتر سیدعلی کرامتی مقدم از تمام سخنرانان و عوامل اجرایی همایش تقدیر و تشکر کرد.

- ایشان به تعدادی از آثار پژوهشی نیز اشاره کرد که به زودی منتشر خواهد شد؛ از جمله:
- دکتر ابوالفضل خطیبی، تصحیح انتقادی فرامرزنامه کوچک با همکاری رضا غفوری.
- و تحقیق در برگ‌های بازمانده از شاهنامه بزرگ ایلیخانی با همکاری داوود خزائی.
- دکتر اکبر نحوی، پژوهشی در وضع اجتماعی و فرهنگی خراسان در عصر فردوسی.
- پروفسور آنا کراسنولسکا، ویرایش و انتشار ترجمه شاهنامه و پژوهشی پیرامون نقش فردوسی به عنوان مؤلف.
- دکتر حمید طبسی، چاپ مجدد همراه با بازنگری از کیهان‌شناسی شاهنامه.
- دکتر حمیدرضا اردستانی رستمی، بازنشر کتاب «روزگار نخست (گزارشی از دیباجه شاهنامه در هفت جستار)»؛ تجدید چاپ «زروان در حناسة ملی ایران» و «جستاری در مذهب اسماعیلی فردوسی و بیست و سه گفتار دیگر از شاهنامه‌شناسان».
- دکتر زاگرس زند، ساسانیان در شاهنامه.
- دکتر سجاد آیدنلو، آذربایجان و شاهنامه (تحقیقی درباره جایگاه آذربایجان، ترکان و زبان ترکی در شاهنامه و پایگاه هزارساله شاهنامه در آذربایجان).
- دکتر عبدالغفور آرزو، پس از انتشار «چگونگی شاهنامه در ادبیات معاصر افغانستان»، حماسه ساتی برزن چاپ مجدد خواهد شد.
- دکتر علیرضا قیامتی، «شاهنامه و حماسه‌های ملی ایران زمین» و «جهان آرمانی شاهنامه».
- دکتر فرزاد قائمی، چند تصحیح در منظومه‌های حماسی کلاسیک.
- دکتر محمود جعفری دهقی، پژوهشی درباره مقایسه شاهنامه با متون باستانی؛ مقایسه اندرزهای پهلوی با بخش‌های اندرزی شاهنامه.
- دکتر حسن آبادی، چند ترجمه درباره شاهنامه و از جمله ترجمه کتاب آنتیلا درباره خداینامه.
- دکتر محمود رضایی دشت ارژنه، کتابی با عنوان «ابیات ناتندرست» (گزارش جامع و انتقادی دشواری‌های شاهنامه فردوسی).
- دکتر نعمت ییلدیریم، فرهنگ شاهنامه به ترکی استانبولی را چاپ خواهد کرد.

برگزاری دهمین پیش‌نشست علمی همایش ابعاد انسانی-اجتماعی کرونا در ایران
به کوشش پژوهشکده دانشنامه نگاری

به اطلاع می‌رساند دهمین پیش‌نشست علمی همایش ابعاد انسانی-اجتماعی کرونا در ایران، نشست اول با موضوع: «نظام تربیت مدرسه‌ای (آموزش و پرورش) ایران در آزمون کرونا» در روز دوشنبه ۲۹ اردیبهشت ۹۹ از ساعت ۱۶ الی ۱۸ با حضور سخنرانان زیر:

سخنرانان:

• دکتر رضوان حکیمزاده، معاون آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش
پیامدهای کرونا برای آموزش و پرورش ایران.

• دکتر اسماعیل عظیمی، استادیار دانشگاه تربیت مدرس

چالش‌های آموزش از راه دور در آموزش و پرورش ایران و راهکارهای مدارس پیشرو در جهان - مطالعه موردی فنلاند.

• دکتر محسن باهو، صاحب‌نظر فناوری اطلاعات و ارتباطات و مشاور رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش

فرهنگستان و تهدیدهای نظام تربیت مدرسه‌ای ایران جهت مواجهه با فناوری اطلاعات و ارتباطات در دوران پسا کرونا.

• مهندس خسرو سلجوقی، صاحب‌نظر توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات در حوزه آموزش

چگونگی تحول آموزش مجازی در وزارت آموزش و پرورش در دوران پسا کرونا.

دبیر علمی همایش:

• دکتر احمد پاکتچی

مدیر پلت:

• دکتر سیدمحمد حسینی (مدیرکل دوره ابتدایی وزارت آموزش و پرورش و دبیر گروه علوم تربیتی شورای بررسی متون)

به‌صورت مجازی برگزار می‌شود. علاقه‌مندان برای شرکت و دسترسی به جلسه مجازی فقط در ساعت برگزاری جلسه می‌توانند از طریق لینک زیر در این جلسه مجازی شرکت فرمایند. لطفاً برای بهره‌برداری از تمامی امکانات جلسه مجازی از مرورگرهای Google Chrome، Firefox و Safari استفاده نمایند.

<http://www.ihcs.ac.ir/coronaconf/fa/news/19478>

www.ihcs.ac.ir/coronaconf

اقدامات متعددی را در این زمینه انجام داد. برای بررسی این اقدامات، مبحث در سه قسمت ارائه می‌شود:

- رویکرد کلان تداوم آموزش در هر شرایط و در هر بسته ممکن پس از تعطیلی مدارس.
- پیامدهای مثبت بحران کرونا برای نظام آموزشی ایران: ارتقای مهارت‌های سواد رایانه‌ای (دیجیتالی) و افزایش خلاقیت‌های فردی معلمان با استفاده از بسته‌های فناوری.
- آشکار شدن شکاف طبقاتی رسانه‌ای (دیجیتالی)، خلأ تعریف عملیاتی و عملی ارکان تدریس در فضای مجازی در دوران قبل از دانشگاه، خصوصاً دوران کودکی.

۲. «چالش‌های آموزش از راه دور در آموزش و پرورش ایران و راهکارهای تحقیقات و مدارس پیشرو در جهان - مطالعه موردی: فنلاند»، دکتر اسماعیل عظیمی.

چکیده:

تعطیلی‌های ناشی از گسترش ویروس کووید-۱۹ منجر به حرکت آموزش و پرورش ایران به سمت ارائه آموزش‌های از راه دور به‌صورت مجازی شده است. کشورهای دیگر هم شرایط مشابهی را تجربه کرده و اقداماتی را برای بهبود آموزش از راه دور انجام داده‌اند. حال سعی می‌شود تا با بررسی

دهمین و یازدهمین پیش‌نشست‌های همایش مجازی

ابعاد انسانی-اجتماعی کرونا در ایران

فاطمه نیک‌خواه^۱

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی از تاریخ ۱۰ تا ۱۳ خرداد ۹۹ همایش مجازی ابعاد انسانی-اجتماعی کرونا در ایران را برگزار کرد. پیش از این پیش‌نشست‌های این همایش از تاریخ ۲۷ فروردین لغایت ۳ خرداد ماه انجام شده بود.

از ویژگی‌های اصلی این همایش جامعیت حوزه‌های بررسی و موضوعات آن بود که عبارت‌اند از: آموزش و پرورش، فلسفه تعلیم و تربیت، اخلاق پزشکی، فلسفه، زبان‌شناسی، هنر و ادبیات، حقوق، علوم سیاسی، آموزش عالی، جامعه‌شناسی، زبان‌شناسی، اقتصاد، فرهنگ و ارتباطات و مطالعات اجتماعی زنان.

دهمین پیش‌نشست این همایش در تاریخ ۲۲ اردیبهشت ۱۳۹۹ به موضوع «نظام تربیت مدرسه‌ای (آموزش و پرورش) ایران در آزمون کرونا» اختصاص داشت. در ادامه خلاصه‌ای از سخنرانی‌های این نشست می‌آید:

۱. «پیامدهای کرونا برای آموزش و پرورش ایران»، دکتر رضوان حکیمزاده (معاون آموزش وزارت آموزش و پرورش).

چکیده:

پس از بحران کرونا، نظام‌های آموزشی در اکثر کشورها به سمت آموزش‌های برخط^۲ و مجازی روی آوردند. وزارت آموزش و پرورش ایران نیز

^۱ دانشجوی رشته زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه تهران

^۲ فرهنگستان زبان و ادب فارسی، آموزش برخط را در برابر واژه بیگانه «آموزش آنلاین/online training» با تعریف «نوعی آموزش از طریق یکی از رسانه‌های شبکه‌ای که در آن یادگیرندگان به‌صورت برخط به محتوای آموزشی دسترسی دارند» تصویب کرده است.

اقدامات انجام شده در کشور فنلاند به عنوان یک نظام آموزشی پیشرو، راه‌حلهایی در حوزه روش و ابزار برای رفع چالش‌های آموزش از راه دور ایران ارائه شود:

در بخش روش، توجه به عناصر مختلف یک آموزش خرد مانند ارائه، تمرین، بازخورد و ارزشیابی است. در هر کدام از این عناصر، می‌توان راه‌حلهایی را که در کشور فنلاند تجربه شده به نفع نظام آموزشی ایران و در شبکه شاد به کار برد. همچنین مهارت‌های دیگر در حین رعایت عناصر آموزش حائز اهمیت است که با توجه به غیرمنتظره بودن تعطیلی‌ها و آماده نبودن معلمان، مورد غفلت واقع شده است. از جمله این موارد می‌توان به حس حضور، تعامل، توجه به بار شناختی و یادگیری اجتماعی اشاره کرد.

در بخش ابزار، با وجود اقدامات ارزنده در راستای ایجاد پیام‌رسان شاد، ارزش افزوده‌ای که از این نرم‌افزار انتظار می‌رفت، به نظر برآورده نشد و تنها به یک نرم‌افزار مشابه با پیام‌رسان‌های دیگر، بلکه با امکانات کمتر، اکتفا شد. آموزش و پرورش کشور فنلاند با همکاری بخش خصوصی، اقداماتی انجام داده است که این اقدامات منجر به ایجاد ارزش افزوده نسبت به نرم‌افزارها و ابزار رایج شده است. از جمله این امکانات و ارزش افزوده می‌توان به اضافه شدن تحلیل‌های یادگیری، بهره‌گیری از ابزارهای ارزشیابی مختلف، چت‌بات‌ها^۱ و استفاده از روش‌هایی مانند یادگیری بازی محور به صورت افزوده بر نرم‌افزارهای شبکه‌های اجتماعی اشاره کرد. استفاده از این ابزار دامنه امکانات در دسترس معلم را بسط داده و با غنی‌تر شدن محیط یادگیری، منجر به اثربخش‌تر شدن آموزش، حتی فراتر از آموزش‌های حضوری، می‌شود.

۳. «فرصت‌ها و تهدیدهای نظام تربیت مدرسه‌ای ایران جهت مواجهه با فناوری اطلاعات و ارتباطات در دوران پسا کرونا»، دکتر محسن باهو.

چکیده:

در طرح تحول بنیادین نظام تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران و مبانی نظری آن، به جای آنکه به انواع رسانه‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی (باتوجه به وضع عملکرد فعلی آن‌ها در عموم جوامع معاصر) به صورت عاملی خطرآفرین و تهدیدی مشکل‌ساز برای فرایند تربیت نگریده شود، می‌توان با سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مناسب، از توانمندی‌های انواع این گونه رسانه‌های نوین دست‌کم در سطوح ملی و محلی به‌مثابه عاملی سهیم در فرایند تربیت برای جبران محدودیت‌های تربیت رسمی و نیز کمک به انواع تربیت غیررسمی بهره‌مند شد.

برای تحقق «ارتقای کیفیت فرایند تعلیم و تربیت با تکیه بر استفاده هوشمندانه از فناوری‌های نوین» چهار راهکار در نظر گرفته شده است که

عبارت‌اند از:

- توسعه ضریب نفوذ شبکه ملی اطلاعات و ارتباطات (ایترانت) در مدارس با اولویت پر کردن شکاف دیجیتالی بین مناطق آموزشی و ایجاد سازوکار مناسب برای بهره‌برداری بهینه و هوشمندانه توسط مربیان و دانش‌آموزان.
- تولید و به‌کارگیری محتوای الکترونیکی متناسب با نیاز دانش‌آموزان و مدارس با مشارکت بخش دولتی و غیردولتی و الکترونیکی کردن محتوای کتاب‌های درسی بر اساس برنامه درسی ملی.
- اصلاح و به‌روزرسانی روش‌های تعلیم و تربیت با تأکید بر روش‌های فعال گروهی خلاق با توجه به نقش الگویی معلمان.
- گسترش بهره‌برداری از ظرفیت آموزش‌های غیرحضوری و مجازی در برنامه‌های آموزشی و تربیتی ویژه معلمان دانش‌آموزان و... با رعایت اصول تربیتی.

با وجود تلاش‌های فراوان بخش‌های مختلف نظام آموزش و پرورش کشور در این زمینه (مواردی نظیر شبکه ملی رشد، هوشمندسازی مدارس و...) باید اذعان نمود که بحث گسترش فاوا و تحقق راهکارهای سند تحول در این خصوص به علل و دلایل مختلف در نظام آموزش مدرسه‌ای کشور ما، چنانکه باید و شاید دنبال نشد.

علاوه بر آن، انتشار ویروس کرونای جدید که سبب تعطیلی مدارس و دانشگاه‌ها شد، نشان داد تدابیر پیش‌بینی‌شده برای مواجهه نظام تربیت مدرسه‌ای با این شرایط در میدان عمل مناسب نبوده‌اند؛ یعنی تلاش حوزه ستادی برای ارائه خدمات گسترده آموزشی در رسانه ملی و تدابیر و اقدامات انجام‌شده در بستر فضای مجازی و مدیران مدارس، معلمان، برنامه‌های درسی (محتوا، رسانه و زمان یادگیری) از یک سو و برآیند عملکرد دانش‌آموزان و خانواده‌ها از سوی دیگر در عمل ثابت کرد که نظام تربیت مدرسه‌ای کشور ما برای مواجهه مناسب با رویداد کرونا توانایی لازم را ندارد و نیاز به آسیب‌شناسی دارد.

چه باید کرد؟

اهم برنامه و راهکارهایی که نظام تربیت مدرسه‌ای (آموزش و پرورش) کشور ما باید در شرایط جاری و آینده برای بهره‌مندی از فرصت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات با رویکرد تلفیق در فرایندها و برنامه‌ها با الگوی ترکیبی داشته باشد به شرح زیر پیشنهاد می‌شود:

- اهتمام به ایفای مسئولیت اجتماعی و رسالت تربیتی مدارس در برابر دانش‌آموز و معلم، مدرسه و خانواده.
- فراهم‌سازی استمرار فرایند تربیتی مدرسه با فراهم‌سازی شرایط یادگیری در همه‌جا و همه‌زمان (همه‌جا حاضر).
- برقراری حکمرانی صحیح و سلامت توسعه خدمات فناورانه در نظام تربیت رسمی و تعاملات سازمانی.

- هدف آموزش و پرورش، انتقال عادات، تجارب و آموخته‌های نسل قبل به نسل جدید است.

برخی از اصول الگوواره جدید

- معرفیت، چیزی بیشتر از اطلاعات است. به بیان دیگر، اهمیت پردازش اطلاعات و کسب توانایی این کار، بیش از خود اطلاعات است.

- فرآیند شناخت، بیش از یک بُعد دارد؛ به بیان دیگر، فرآیند شناخت مستقل از اموری همچون عاطفه، هیجان، علاقه و تخیل نیست.

لذا نقش مهارت‌آموزی با انتخاب هریک از دو الگوواره قدیم و جدید در دوران کرونا و پساکرونا، راهکارهای متفاوتی را برای توانمندسازی کودکان در شرایط کنونی رقم خواهد زد، بدیهی است دوران کرونا فضای انتقالی از کرونا را تا حدودی مهیا کرد و لازم است پس از ورود به دوره پساکرونا باید الگوواره جدید رویکرد حاکم در وزارت آموزش و پرورش و کشور شود.

سابقه آموزش و پرورش در به‌کارگیری فناوری ارتباطات و اطلاعات

متأسفانه دو سه اتفاق در آموزش و پرورش افتاده است. اول اینکه مطالعه‌ای نشان می‌دهد که هشتاد درصد چیزی که به کودکان، آموزش می‌دهیم اصلاً به دردها در زندگی روزمره نمی‌خورد. دوم اینکه متأسفانه وقتی موضوع هوشمندسازی مدارس مطرح شد آموزش و پرورش ما داشتن یک تخته سفید^۱ الکترونیکی و چند دستگاه رایانه هوشمندسازی می‌دانست. شما اسناد مالزی را نگاه کنید. از بودجه اختصاصی می‌توانید بفهمید که آن‌ها چه کاری انجام دادند؟ آن‌ها حدود سی چهل درصد بودجه را برای تربیت معلم‌ها، سی چهل درصد بودجه را برای محتوا و فقط در حدود بیست درصد بودجه را به ابزار یعنی رایانه اختصاص دادند. درحالی‌که ما صد درصد بودجه را برای ابزار گذاشتیم و تربیت معلم، محتوا و... را فراموش کردیم.

هم‌زمان با کرونا و دوران پساکرونا چیکار می‌توان کرد؟

- به بخش خصوصی هم اجازه بدهند تا خدماتی مانند سامانه شاد را به مدارس عرضه کنند و فضا را رقابتی کنند.

- سامانه ماهواره‌ای را برای انتقال محتوا تدارک ببینند.

- آموزش معلمان را در اولویت قرار دهند.

- سامانه‌های تولید محتوا برای معلمان ایجاد کنند مانند سامانه موزابوک^۲ مجارستان.

- بخشی از محتوای دروس را در شرایط غیرکرونا در فضای مجازی ارائه دهند.

- فراهم ساختن زیرساخت‌ها و چارچوب‌های تعامل سازنده بین معلمان و دانش‌آموزان در فضای مجازی ایمن و سلامت.

- تقویت انگیزه و ارتقای روحیه معلمان جهت انجام رسالت معلمی در برابر نظام تربیتی و دانش‌آموزان در هر شرایط.

- توسعه مدل‌های پردازی روزآمد و پاسخ‌گو و مدل‌های یادگیری ترکیبی برخط و تعاملات سازمانی همه‌جا حاضر.

- غنابخشی اوقات دانش‌آموزان با محتوای و خدمات مبتنی بر برنامه‌های تربیتی و درسی و برنامه تحصیلی هفتگی.

- آرامش بخشی و بالا بردن روحیه فائق آمدن بر شرایط و تقویت امید به بهبود شرایط در کشور برای مواجهه با شرایط خاص و بحرانی.

- ایجاد نهضت ملی تولید محتوا برای تقویت یادگیری متناسب با برنامه‌های درسی و تربیتی.

- ارزیابی اهداف چرخش‌های تحول‌آفرین و سیاست‌ها، راهبردها و راهکاری سند تحول برای اقدام عملی پاسخ‌گو در این شرایط.

- استفاده از موقعیت‌ها و رسانه‌های متنوع یادگیری در فرآیند یادگیری رسمی با مشارکت‌پذیری حداکثری و همه ظرفیت ذی‌صلاح.

- توسعه همه‌جانبه شبکه یادگیری ملی رشد مدارس و تأمین بسته‌های متنوع یادگیری با الگوهای روزآمد.

۴. «چگونگی تحول آموزش مجازی در وزارت آموزش و پرورش در دوران پساکرونا»، مهندس خسرو سلجوقی.

چکیده:

الگوواره یا الگوی سنتی، یا همان الگوواره رایج آموزش و پرورش در کشورهای توسعه‌نیافته، بر پیش‌فرض‌هایی مبتنی است که طراحان آن در طول سالیان سال، بدون هیچ دقتی، با فرض گرفتن آن‌ها، نظامی از آموزش و پرورش را ساخته‌اند که در حال حاضر به دلایل مختلف و متعدد ناکارآمد جلوه می‌کند. برای اصلاح این الگوی ناکارآمد، ابتدا باید پیش‌فرض‌های نهفته یا آشکار آن را استخراج و پس‌از آن با بررسی انتقادی این پیش‌فرض‌ها و جایگزین ساختن اصولی جدید، به خلق نظام آموزش و پرورشی کارآمد و متناسب با شرایط اجتماعی جدید اقدام کرد.

برخی از پیش‌فرض‌های الگوواره سنتی یا رایج آموزش و پرورش:

- علم و معرفت تقریباً معادل اطلاعات است. نتیجه آنکه اگر کسی اطلاعات حاضر و آماده را از معلم دریافت کرد و آن‌ها را به‌خاطر سپرد، صاحب علم و معرفت خواهد شد.

- کودکان نیازی به تأمل در مورد مطالب آموزشی ندارند؛ چراکه قبلاً بزرگان تأمل و تفکرات لازم در مورد این مطالب را به عمل آورده‌اند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار می‌کند:

همایش مجازی
ابعاد انسانی-اجتماعی کرونا
در ایران

برگزاری **یازدهمین** پیش‌نشست علمی همایش ابعاد انسانی- اجتماعی کرونا در ایران
به کوشش پژوهشکده دانشنامه نگاری

به اطلاع می‌رساند **یازدهمین** پیش‌نشست علمی همایش ابعاد انسانی- اجتماعی کرونا در ایران، با موضوع: «**سیمای نظام آموزش عالی ایران در دوران پسا کرونا**» در روز چهارشنبه ۳۱ اردیبهشت ۹۹ از ساعت ۱۶ الی ۱۸ با حضور سخنرانان زیر:

سخنرانان:

- * دکتر محمود مهرمحمدی، استاد برنامه درسی دانشگاه تربیت مدرس
- * کرونا و آشنایی زدایی از آموزش عالی.
- * دکتر مسعود صفایی مقدم، استاد فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه شهید چمران
- * تحلیل ناکامی آموزش عالی در شرایط دشوار.
- * دکتر بنالله مهرعلی‌زاده، استاد مدیریت آموزش عالی دانشگاه شهید چمران
- * مدیریت راهبردی آموزش عالی و دانشگاهی در ایران و حساسیت اقتصادی و اجتماعی در قبال بحران کرونا.
- * دکتر محمدرضا انجینان، استاد مدیریت آموزشی دانشگاه فردوسی مشهد و مدیرکل برنامه‌ریزی آموزشی وزارت علوم
- * تکلیف‌های ما برای آموزش عالی فردا در دنیای پسا کرونا.

دبیر علمی همایش:
* دکتر احمد پاکچی

مدیر پلت:
* دکتر محمدرضا انجینان

به‌صورت مجازی برگزار می‌شود. علاقه‌مندان برای شرکت و دسترسی به جلسه مجازی فقط در ساعت برگزاری جلسه می‌توانند از طریق لینک زیر در این جلسه مجازی شرکت فرمایند. لطفاً برای بهره‌برداری از تمامی امکانات جلسه مجازی از مرورگرهای Google Chrome، Firefox، Safari استفاده نمایید.

<http://www.ihcs.ac.ir/coronaconf/fa/news/19482>

www.ihcs.ac.ir/coronaconf

بدون آموزش، دانشگاه نیست».

دوم، هشیاری نسبت به ماهیت آموختنی آموزش و ضرورت اهتمام نسبت به ارتقای کیفیت آن: این نکته در بحث حاضر کانون اصلی توجه من است. واقعیت این است که شوک کرونا سبب شد وجه پرابلماتیک^۳ آموزشگری (سهل و آشنا پنداشته شدن کنش آموزش) در آموزش عالی رخ بنماید و از امر آموزشگری آشنایی زدایی شود! ناگهان آموزش چون یک امر غریب و ناآشنا خودنمایی کرد و آموزشگران در دانشگاه را با چالش و استرس مواجه ساخت!

این وجه پرابلماتیک، همان غیر اکتسابی تلقی شدن آموزشگری نزد عموم استادان و حتی سیاست‌گذاران آموزش عالی است. متخصصان آموزش هرچه تلاش می‌کردند آموزش را به‌مثابه یک امر تخصصی به استادان معرفی نمایند که تحصیل و کسب مهارت و قابلیت در آن نیازمند تلاش سامانمند است و خودبه‌خود به دست نمی‌آید، راه به‌جایی نمی‌بردند. چون عموم استادان قائل به صبغه تخصصی برای آموزش نبودند و آموزشگری را فاقد بُعد تخصصی (دانشی و مهارتی) می‌دانستند.

اما کاری که از عهده متخصصان حوزه آموزش بر نیامد از عهده شوک کرونا برآمد! استادان ناگهان با تمام وجود با واقعیتی مواجه شدند که با پیش‌فرض آنان درباره آموزش و آموزشگری تطبیق نمی‌کرد. این پیش‌فرض

- مجوز ورود رایانک^۱ دانش‌آموزی را صادر کنند.

- ارزیابی‌های برخی دروس را به‌صورت برخط برگزار کنند.

- در بسط و گسترش رویکرد یادگیری معکوس بکوشند و بستر آن را فراهم کنند.

- برخی از کتاب‌های درسی را به‌صورت الکترونیکی تولید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهند.

- امکان یادگیری مشارکتی را برای دانش‌آموزان در فضای مجازی فراهم کنند.

- آموزش والدین، مربیان و معلمان را در فضای مجازی دنبال کنند.

- منابع لازم را به‌صورت چندرسانه‌ای و با کمک فناوری‌های نوین در اختیار سه‌گروه اصلی قرار دهند (معلم و مدیر، دانش‌آموز و خانواده).

- بستر اینترنت را به مناطق محروم توسعه دهند، البته اگر سامانه اختصاصی ماهواره‌ای ایجاد شود بهتر است.

یازدهمین پیش‌نشست این همایش در تاریخ چهارشنبه ۳۱ اردیبهشت‌ماه ۹۹ به موضوع «سیمای نظام آموزش عالی ایران در دوران پسا کرونا» اختصاص داشت. در ادامه خلاصه‌ای از سخنرانی‌های این نشست می‌آید:

۱. «کرونا و آشنایی زدایی از آموزشگری در آموزش عالی»، دکتر محمود مهرمحمدی.

چکیده:

معتقدم آموزش عالی ما در بُعد شیوه‌های آموزش و پداگوژی دچار رکود و سکونی مزمن از حیث نوآوری شده است که می‌توان به آن برهوت نوآوری در آموزش یا خواب زمستانی آموزش اطلاق کرد.

کرونا چه کرد؟ دو کار مهم:

نخست، هشیاری نسبت به اصل کارکرد آموزشی: رویداد کرونا بر این تصور خط بطلان کشید که: «با روشن نگاه داشتن مشعل ترویج دانش از طریق آموزش، مشعل دانشگاه نسل اول روشن نگاه داشته می‌شود، تصویری از دانشگاه که البته متعلق به گذشته و یک پدیده انارکرونیک^۲ و بدون توجه در زمان حاضر است!!! لذا باید با گذر از این تصویر به استقبال دانشگاه‌های نسل دوم و سوم و چه‌بسا چهارم برویم!!!» احتمالاً این تصور غلط در شکل‌گیری برهوت نوآوری در فرآیندهای یاددهی یادگیری نقش داشته است. تصویری که با شیوع ویروس کرونا نسبت به بطلان آن نوعی «خودآگاهی جهانی» پدید آمد و به این نتیجه رسیدیم که: «آموزش با دانشگاه عجین است و دانشگاه

^۱ فرهنگستان زبان و ادب فارسی، رایانک را در برابر واژه بیگانه «تبلت/tablet» با تعریف «افزازه رایانشی دستی و مجهز به نمایشگر لمسی که در آن نمایشگر نقش صفحه نوشتن یا ترسیم را هم ایفا می‌کند» تصویب کرده است.

۲. «تحلیل ناکامی آموزش عالی در شرایط دشوار»، دکتر مسعود

صفایی مقدم.

چکیده:

چرا آموزش عالی از تربیت مدیران و کارشناسانی که بتوانند در شرایط دشوار همان‌گونه کار کنند که در شرایط معمولی و نادشوار، ناکام بوده است؟ یکی از پاسخ‌های محتمل که به دنبال تشریح و توجیه آن هستیم این است: به این دلیل که پیش‌فرض‌های آموزش عالی درباره «دشواری» و جایگاهی که باید در آموزش عالی داشته باشد نادرست بوده است. باور به «نامطلوبیت دشواری» و اتخاذ موضع حذفی در قبال آن، کیفیت آموزش و تربیت را نازل کرده و باعث شده که رویکردهای تأملی آن‌گونه که باید و شاید وارد گردونه آموزش عالی نشود. این امر به پرورش نخبگانی انجامیده است که صرفاً برای شرایط معمولی و نادشوار آماده هستند.

پیش‌فرض‌های نهاد آموزش عالی درباره «دشواری»

پیش‌فرض اول: دشواری امری است نامطلوب

دشواری امری است ذاتاً نامطلوب. از این رو رویکرد نهادهای علمی دشواری‌زدایی از ساحت زندگی بشر بوده است. در این نگاه، زندگی خوب عبارت است از یک زندگی که در آن از سختی و دشواری خبری نباشد. وقتی که نهاد متفکر جامعه، با چنین رویکردی با دشواری مواجه شود، ذهن‌هایی با تمایل گریز از دشواری یا تبدیل دشواری به سهولت و راحتی پرورش می‌دهد. بر این اساس دانشگاه نمی‌تواند یا نمی‌خواهد ذهن‌هایی را پرورش دهد که نه تنها از دشواری فراری نباشند بلکه، او را همواره در کنار خود دیده و با او به دادوستد پرداخته و مواجهه با او هرگز غیرمنتظره نباشد.

پیش‌فرض دوم: دشواری امری است نامنتظر

دشواری از لحاظ وجودشناختی واجد یک هستی اصیل نیست. ناگهانی و نامنتظر است. مزاحمی است که گاه و بیگاه ناخوانده سر می‌رسد و زندگی را تلخ می‌کند. و زندگی خوب زندگی بدون دشواری است. و نهایتاً اینکه دشواری را می‌توان و باید از زندگی زدود تا به زندگی خوب نائل آییم.

خاستگاه توده‌ای این پیش‌فرض‌ها

پیش‌فرض‌های فوق برآمده از باورهای عامه مردم بوده و به این معنا عام‌پسند هستند. پس آموزش عالی تاکنون به‌گونه‌ای عوام‌زده بوده است. باور به نامطلوبیت دشواری، و اتخاذ موضع حذفی در قبال آن، محصول درک متعارف توده مردم است که در عین حال تبدیل به یک مطالبه عمومی شده است. این مطالبه که شریان اصلی نظام سرمایه‌داری و نظم حاکم جهانی است با نظام‌های سه‌گانه قدرت، ثروت و منزلت پیوند وثیق دارد. به‌گونه‌ای که در عرصه رقابت‌های سیاسی و اقتصادی، و کسب منزلت اجتماعی، نمی‌توان به آن بی‌توجه بود. دانشگاه به علت وابستگی شدیدی که به نظام قدرت، نظام

چه بود؟ «می‌دانیم (دانش تخصصی)، پس می‌توانیم (جریان آموزش را به نیکویی هدایت و مدیریت کنیم)» سخنرانی می‌کنیم و هدف‌های موردنظر درس و رشته به دست می‌آید.

اکنون امکان حضور در کلاس درس و ارائه مستقیم بحث و درس از استادان دانشگاهی سلب شده و گویی کرونا یگانه سلاحشان در عرصه آموزش را از آن‌ها ربوده است. لذا باید مهارت‌هایی را کسب می‌کردند تا بتوانند از عهده وضعیت حادث‌شده برآیند و آموزش را به جبر زمانه با فناوری اطلاعات و ارتباطات درآمیزند.

کرونا با اقتضائات خاص خودش شاید برای نخستین بار ناتوانی در آموزش را به رخ بسیاری از استادان دانشگاهی کشید و لزوم کسب دانش و مهارت در این زمینه را مطرح کرد و به آن موضوعیت بخشید. این امر البته استرس‌های خاص خودش را هم به همراه داشت که این هم یک تجربه تازه و بی‌سابقه برای اکثر استادان بود.

چشم‌انداز دلربا تر از برهوت‌زدایی هم در قالب آموزش پژوهی (دانشگاه آموزش پژوه و استاد آموزش پژوه) این است که بر اساس آن استادان رشته‌های مختلف علاوه بر «مصرف» دانش تخصصی آموزش، برای ایفای کارآمدتر نقش آموزشی خود، دست‌به‌کار اجرای پژوهش در کلاس درس و «تولید» دانش آموزش در رشته خود نیز می‌شوند.

در جهان آینده شاید بتوان از سال ۲۰۲۰ و نشانگر بارز آنکه همان کروناست به‌عنوان نقطه عزیمت در اتفاقی شگرف در آموزش عالی یاد کرد. مشروط به اینکه با بازگشت به شرایط طبیعی میراث ارجمند دوران کرونایزده را از خاطر نبرسیم و به وضعیت برهوتی مألوف در آموزش عالی بازگشت نکنیم.

با بازگشت شرایط پس از کرونا، لازم است با اتخاذ سیاست‌های مناسب و با پاسداشت تجربه این دوره از بذره‌های کاشته‌شده محافظت شود تا خشک و نابود نشوند. امید آنکه وضعیت برهوتی آموزش عالی کشور ما با تعقیب اتفاقات تکمیلی در سه گام به سبزی و آبادانی بدل شود:

- اهتمام به ارتقای سطح به‌کارگیری فناوری برخط^۱ و برون‌خط^۲ و استفاده کارآمدتر از آن.
- اهتمام به شناخت و کاربرد روش‌های تحول‌آفرین آموزش که ضرورتاً متکی به فناوری نیستند.
- اهتمام نسبت به چشم‌انداز آموزش پژوهی و تبدیل دانشگاه به دانشگاه آموزش پژوه.

طریق یادگیری خودراهبر.

- الزامات یادگیری و گذارنده به دانشجویان جز آنچه نظام برنامه‌ریزی درسی برای آن در نظر می‌گیرد.

- پیش‌رانی یا پیش‌گیری حرکت آموزش عالی به سوی محوریت فرد (دانشجو) در آموزش.

- نقش‌های جدید استادان در تولید محتوای یادگیری و چگونگی ارائه اثربخش آن.

- الزامات تغییر در درک از آموختن و ارزشیابی پیامدهای یادگیری.

- نگاه به مرزهای کلاس به منزله حد و اندازه نظارت فرایندها و فعالیت‌های یادگیری.

- اجتماعات یادگیری به‌عنوان جایگزین‌های دانشگاه و نظام آموزش رسمی.

- کارکرد برنامه‌ریزی به‌ویژه برنامه‌های بلند/ میان‌مدت در تنظیم نقشه یادگیری دانشجو.

- روابط انسانی در محیط یادگیری و بازبینی نقش و مرتبت آن در رشد دانشجو.

- وجود و گسترش دامنه نفوذ و حضور حاشیه‌ها (طبقه‌ها، مفاهیم) در متن آموزش.

- عدالت آموزشی و قابلیت پیشگیری آموزش عالی از بازتولید فقر در دنیای جدید.

- انضباط و بازتعریف آن در مدیریت فرایند یاددهی - یادگیری.

- نقش و جایگاه مهندسان برق و کامپیوتر و صنایع و متخصصان فناوری اطلاعات در تدوین برنامه و تنظیم نظامات اجرا.

- جایگاه و نقش نهادهای اجتماعی مانند خانواده، مؤسسات فرهنگی، رسانه‌ها و موارد نظیر، در تحقق هدف‌های آموزش دانشگاهی.

با ساماندهی متخصصان آموزش از سوی یکی از مراجع رسمی مورد وثوق و دارای وجاهت حداکثری، مانند گروه علوم تربیتی شورای بررسی متون پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و یا مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، مطالعه و بررسی تکلیف‌ها با مشارکت حداکثری مدیران مرتبط دستگاه(های) مرتبط می‌تواند منجر به دستاوردهایی شود که در یکی از نخستین آثار خود، بتواند به‌عنوان سرمشق سیاست‌گذاران و مدیران آموزش عالی عمل نماید.

منابع

- <http://www.ihcs.ac.ir/coronaconf/fa/news/19478/>- دهمین-پیش‌نشست-علمی-همایش-مجازی-ابعاد-انسانی-اجتماعی-کرونا-در-ایران-برگزار-می-شود
- <http://www.ihcs.ac.ir/coronaconf/fa/news/19482/>- یازدهمین-پیش-نشست-علمی-همایش-مجازی-ابعاد-انسانی-اجتماعی-کرونا-برگزار-می-شود

ثروت و نظام منزلت دارند همواره از این رویکرد عوام‌گرایانه تبعیت کرده است. از این روست که رویکرد نهادهای علمی دشواری زدایی از ساحت زندگی بشر بوده است.

دشواری: ماهیت و کارکردهای آن

درک جایگزین از دشواری نامطلوبیت و نامنتظر بودن را از او می‌زداید، و بر کارکردهای مثبت او تأکید می‌کند. فقط آن نظام آموزش عالی که مبتنی بر یک هستی‌شناسی مثبت از دشواری باشد می‌تواند افرادی تربیت کند که بتوانند شرایط دشوار را همانند شرایط نادشوار مدیریت نمایند. برحسب این رویکرد جایگزین دشواری یک وجود و حقیقت اصیل دارد. دشواری میهمان ناخوانده نبوده بلکه از ویژگی‌های اصیل هستی است. هرگز قابل زدایش از حیات نیست. با آسانی درهم‌تنیده است. نسبت ذاتی و ضروری با تلخی و نامطلوبیت ندارد. حضورش دائم بوده و ناگهانی و نامنتظر نیست. حضور گسترده‌ای در حیات آدمی دارد به‌گونه‌ای که هیچ ساحتی از زندگی از او خالی نیست. از یک هستی ذومراتب برخوردار است. هر مرتبه‌ای از او با مرتبه کیفی متفاوتی از حیات همراه است. از این رو فقدان هر مرتبه از دشواری منجر به فقدان مرتبه حیاتی وابسته می‌شود. کارکردهای دشواری نیز متنوع و برای تربیت ضروری‌اند. جدیت بخشی به حیات و افزایش خودآگاهی، حضور ذهن، و شجاعت روحی از جمله اساسی‌ترین آن‌هاست.

مبتنی بر این درک، انسان‌های آگاه، خودآگاه، عمیق، منعطف، شجاع و مخاطره‌پذیر (ریسک‌پذیر)، امیدوار و خوش‌بین، مدنظر آموزش عالی خواهند بود.

۳. «تکلیف‌های ما برای آموزش عالی فردا در دنیای پسا کرونا»، دکتر محمد رضا آهنچیان.

چکیده:

در نگاه به همه‌گیری و ویروس به‌منزله پدیده در گذر با پیامد کوتاه‌مدت، آموزش عالی واکنش خود را به ساده‌ترین شکل ممکن از طریق جابه‌جایی از آموزش حضوری یا کلاسیک به آموزش الکترونیکی نشان داد.

پس از واکنش مدیران دانشگاهی به بحران برخاسته از همه‌گیری و ویروس کووید-۱۹، که در اقدام بدان نیاز چندانی به مشورت گرفتن و تقاضای مداخله از اصحاب تعلیم و تربیت حس نشد؛ تکلیف‌های نانوشته‌ای برای استادان و کارشناسان علم تربیت در این گذرگاه دشوار، متصور است. ما باید آموزش عالی را برای مواجهه موجه با موضوع همه‌گیری و ویروس، به‌عنوان پدیده‌ای مانا با پیامدهای بلندمدت یاری کنیم. از جمله زاویه‌هایی از تکلیف که در این شرایط به روی ما باز است می‌توان موارد زیر را در نظر داشت:

- مفهوم آموزش به کمک تدریس و بررسی امکان جایگزینی آن با آموزش از

معرفی کتابهای آموزش زبان فارسی در خارج از ایران (۲۲)

گلدسته فارسی

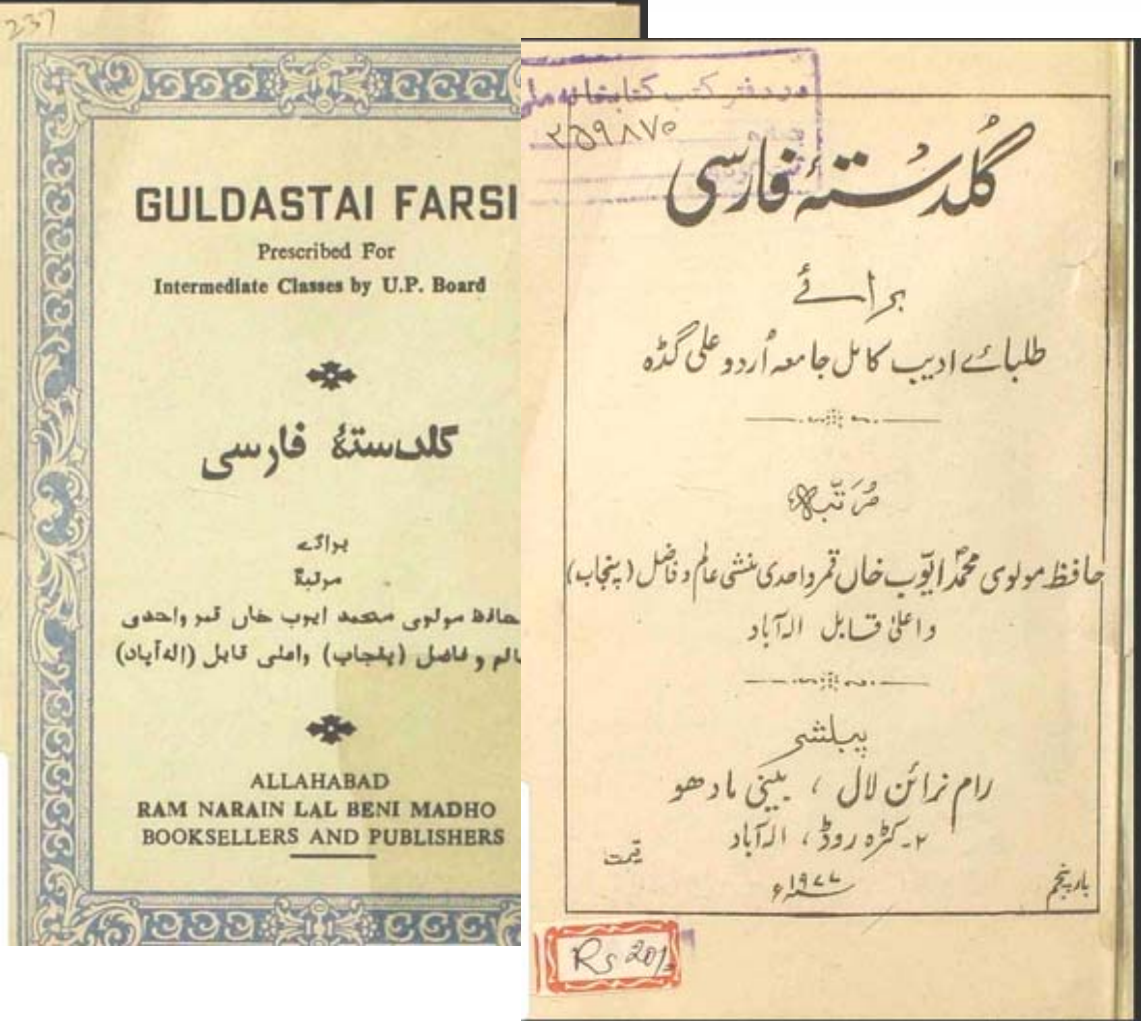
دکتر سیده زیبا بهروز^۱

گلدسته فارسی، حجت الاسلام حافظ محمد ایوب خان قمر واحدی، چاپ پنجم، رام نرائن لال، هند، اله آباد، ۱۹۷۷م، ۸۸ صفحه.

گلدسته فارسی کتابی است مشتمل بر گزیده‌هایی از متون نظم و نثر ادب فارسی که برای درس قرائت فارسی و ویژه دانشجویان سطح متوسط دانشکده زبان اردو در شهر علی‌گر، واقع در ایالت اوتار پرادش در شمال هندوستان، تألیف شده است. مؤلف آن شخصی است معروف به حجت الاسلام حافظ محمد ایوب خان قمر واحدی و این کتاب چاپ پنجم آن در سال ۱۹۷۷م/۱۳۹۷ق است. مؤلف هدف خود را از تألیف کتاب آشنایی دانشجویان با واژگان زبان فارسی بیان کرده که جزء جدایی‌ناپذیر از زبان اردوست. این آمیختگی زبانی ایجاب می‌کند که فراگیران زبان اردو واحدهایی درسی در زمینه زبان و ادبیات فارسی بگذرانند تا با خواندن و مطالعه این متون به واژگان فارسی آن‌ها تسلط پیدا کنند؛ به گونه‌ای که بدون کوچک‌ترین تأمل و درنگی بر روی این واژگان، در یادگیری زبان اردو پیش بروند.

حافظ محمد به گفته خود، پس از حدود چهل و پنج سال تدریس زبان‌های اردو و فارسی در دبستان و دبیرستان و دانشگاه، به تحقیق دریافته بود که بسیاری از دانشجویان درس فارسی را صرفاً به عنوان یکی از واحدهای دانشگاهی مورد نیاز می‌خواندند و هدف دیگری از این درس برایشان متصور نبود و این نکته را هم کاملاً متوجه شده بود که انتخاب متون تاریخی و علمی که حاوی اصطلاحات تخصصی و پیچیده است برای دانشجو نتیجه‌ای جز یادگیری مشقت‌بار این واژگان به منظور صرفاً گذراندن امتحانات نداشته و هیچ میل و علاقه‌ای را در آن‌ها بر نمی‌انگیخته است. اما حکایات شیرین ادبی و داستان‌های منظوم و منثور چنانچه در سرفصل دروس برای دانشجویان ارائه شوند، میل و اشتیاق آنان را برای خواندن و مطالعه و به تبع آن یادگیری زبان فارسی جلب خواهد کرد. از این رو تلاش کرد که در گزینش متون درس فارسی به انواع گوناگون ادبی بیشتر اهمیت بدهد و از حکایات اخلاقی و لطیف و دیگر آثار منظوم استادان و ادیبان زبان فارسی مجموعه‌ای فراهم آورد تا دانشجویان با میل فراوان آن را بخوانند و بهره‌مند شوند.

۱ پژوهشگر فرهنگستان زبان و ادب فارسی، گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی

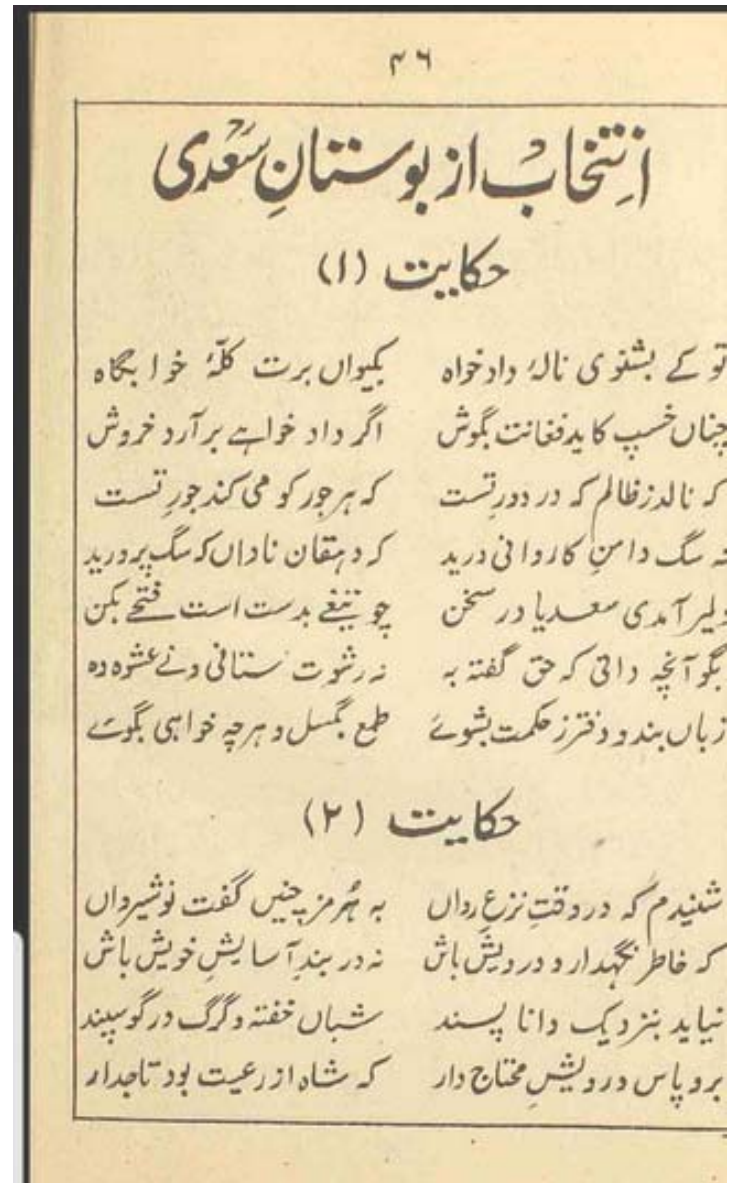

حصه نشر

۱. مختصر حالات شیخ سعدی
۲. انتخاب از گلستان سعدی (۱۰ حکایت)
۳. مختصر حالات زندگی ملاحسین واعظ کاشفی
۴. انتخاب از اخلاق محسنی (۷ حکایت)
۵. مختصر سوانح حیات مولانا جامی
۶. انتخاب از بهارستان جامی (۱۰ حکایت)

حصه نظم

۷. مختصر حالات زندگی نظامی گنجوی
۸. انتخاب از سکندرنامه نظامی گنجوی
۹. مناجات (مقدمه شرفنامه)
۱۰. انتخاب از بوستان سعدی (۵ حکایت)
۱۱. غزلیات سعدی (۲ غزل)
۱۲. مختصر حالات زندگی خواجه حافظ شیرازی
۱۳. غزلیات خواجه حافظ شیرازی (۲ غزل)
۱۴. مختصر حالات زندگی نظیری نیشابوری
۱۵. انتخاب از غزلیات نظیری (۲ غزل)
۱۶. مختصر حالات امیرخسرو
۱۷. انتخاب از دیوان خسرو (۲ غزل)
۱۸. مختصر حالات زندگی مولانا عراقی
۱۹. غزلیات عراقی (۲ غزل)
۲۰. مختصر حالات زندگی میرزا غالب
۲۱. غزل غالب (۲ غزل)
۲۲. مختصر حالات زندگی دکتر محمد اقبال
۲۳. کلام اقبال (۳ قطعه)
۲۴. مختصر حالات زندگی جگر مرادآبادی
۲۵. غزلیات جگر (۲ غزل)
۲۶. مختصر حالات زندگی عمر خیام
۲۷. رباعیات عمر خیام (۱۸ رباعی)

مطالب کتاب در دو بخش نثر و نظم چیده شده است. مؤلف قبل از درج هر گزیده از شاعر و ادیب خاص، شرح مختصری از احوالات و زندگانی و نیز سبک نوشتاری و حوزه علاقه وی را ذکر کرده تا دانشجو آشنایی اندکی با صاحب اثر پیدا کند، سپس متن گزیده را آورده است. ظاهراً آن گونه که در مقدمه کتاب بر آن تأکید شده است، محوریت این درس تقویت واژگانی فراگیرندگان زبان اردو از حیث واژگان فارسی دخیل در این زبان است و لذا بر روی لغت فارسی بیشتر تأکید شده است تا دیگر ابعاد و سطوح ادبی یا زبانی؛ و انتخاب متون ادبی و حکایات نیز چنانکه گفته شد برای جذب و انگیزش زبان آموز برای خواندن و تسهیل یادگیری ماندگار بوده است. در واقع در این کتاب به نحوی از شیوه کل نگر برای تدریس استفاده شده است؛ چراکه نه تنها واژه در درون بافت کلام و در زمینه‌ای که بدان تعلق دارد آموزش داده می‌شود بلکه به روحیات و علایق یادگیرنده و عوامل جذب و انگیزش وی نیز توجه می‌شود. البته بخش بزرگی از کار تدریس و تقویت مهارت خواندن به عهده معلم است و این کتاب تنها متن پایه را در اختیار قرار می‌دهد. همچنین در انتهای کتاب فهرستی از لغات ضروری و دشوار به همراه معنی و شماره صفحات مربوط به آن‌ها آورده شده است تا دانشجویان از مراجعه به فرهنگ لغات و منابع مرجع دیگر بی‌نیاز باشند. در اینجا رئوس مطالب کتاب به اختصار برای آشنایی بیشتر علاقه‌مندان به محتوا ذکر می‌شود:

۶۱

مختصر حالات زندگی مولانا عراقی

فخرالدین ابراہیم نام۔ عراقی تخلص۔ ہمدان وطن ہے۔ فلندروں کے ایک گروہ کے ساتھ ہندوستان آئے۔ اور اطراف نارنول میں ایک سخت آندھی کے طوفان میں گھر کے ساتھیوں سے بچے گئے۔ ملتان پہنچ کر بہاول الدین زکریا ملتانی سے شرف بیعت حاصل کیا۔ چند روز بعد ہی شیخ نے فطری اسفنداد کے باعث خرفہ خلافت و اجازت سے نوازا۔ اور رحلت کے وقت اپنا جائزین مقرر کیا۔ ۲۵ سال ہندوستان میں قیام کرنے کے بعد مریان ہندی کی مخالفت سے مجبور ہو کر زیارت حرمین شریفین کے بعد تونہ میں قیام کیا۔ آخری زمانہ میں مکہ شام کا سفر کیا اور وہیں ۱۲۸۹ھ میں رحلت کی۔ دمشق میں مزار زیارت گاہ خاص و عام ہے۔

صوفیانہ شاعری میں عراقی کو امتیاز حاصل ہے۔ تعارف کے پرنسپل اور دقیق مسائل نیز اسرار و معارف اور واردات قلبی ایسے دکشیں انداز میں نظم کئے ہیں کہ ارباب ذوق اور صاحب دل لطف اندوز ہوتے اور سرور مہفتے ہیں۔

ملاحظہ می شود کہ همچون کتاب های دیگر آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان این کتاب نیز توجه ویژه ای به سعدی و آثارش بخصوص گلستان سعدی کرده است. مؤلف تلاش نموده از متون با موضوعات متنوع تعلیمی، عرفانی، عاشقانه، ... استفاده کند و در هر زمینه به سراغ سرآمدانش رفته اما جای تعجب است که از مولانا جلال الدین در موضوع عرفان و حکمت گزیده ای ذکر نکرده است؛ اما حسنی که این تنوع دارد این است که تنها مختص به شعرای ایرانی نیست و مؤلف به شعرای فارسی سرای موطن خود نیز توجه داشته است. در حال ارزش کتاب های قرائت در حوزه آموزش زبان وابسته به انتخاب متون مناسب با هدف و شیوه ای است که مدرس در تدریس آن ها اتخاذ می کند و در این کتاب، بیانات مؤلف در مقدمه نشان می دهد که وی تا چه حد به مهم ترین متغیر تأثیرگذار در آموزش زبان یعنی جذابیت زبان برای زبان آموز و ایجاد حس و علاقه در آن ها اهمیت می داده است و از این نظر کتابی درخور تحقیق و تدقیق است.

۵۳

غزلیاتِ خواجہ حافظ شیرازی

(۱)

دوش وقت سحر از غصہ نجاتم دادند
چو مبارک سحر بود و چو فرخند شبی
چون من از عشق خوش بخود ویران گشتم
من اگر کام روا گشتم و خوشدل چو عجب
بعد از این روز من و آئینہ حسن نگار
ہاتف آں روز من شردہ این دولت دادند
این ہمہ فتنہ و سکر کز سخنم می ریزد
کیمیلے است عجب بندگی میر مغال

و ندراں ظلمت شب آب حیاتم دادند
آں شب قدر کہ این نازہ بر آتم دادند
خبر از واقعات و مستاتم دادند
سستی بودم و اینہا بزرگاتم دادند
کہ در آنجا خبر از حبلوہ ذاتم دادند
کہ بازار غمت صبر و شباتم دادند
اگر صبر نسبت کز ان شلخ بناتم دادند
خاک او گشتم و چندین درجاتم دادند

ہمت حافظ و انقاس سحر خیزان بود
کہ ز بسند غم ایام سنجاتم دادند

فہرست فرہنگ و تعلیقات

نمبر صفحہ	الفاظ	معانی	نمبر صفحہ	الفاظ	معانی
۷	سرنگ نازہ	سپاہی کا لڑکا	۱۰	حطام	تھوڑا مال دینا
۸	انگوش	نام بادشاہ ترکستان	۱۱	مقاومت	مقابلہ کرنا
۹	ناصیہ	پیشانی	۱۲	مصارت	پچھاڑنا۔ کشتی لڑنا۔
۱۰	کیاست	دانائی	۱۳	تسبیح	ہموار۔ برابر
۱۱	حسود	حسد کرنے والے	۱۴	صدتے	دہنہ۔ نشان
۱۲	شہرہ	چمکاؤ	۱۵	روئیں	کاشی۔ تانبہ
۱۳	مزدوں	بیکار ہونا	۱۶	غریب	شور۔ غوغا
۱۴	سرایت	اثر کرنا	۱۷	زجر	بڑا بھلا کتنا بھلا کرنا
۱۵	شاید	لاہن ہے مناسب ہے	۱۸	دقیقہ	بہت تھوڑا حصہ۔ منٹ
۱۶	ہما	ایک مبارک جاذب	۱۹	شٹیاد	سنگار
۱۷	مشام	سومنے کی طاقت	۲۰	بیکراں	بہت زیادہ
۱۸	عود	لوہان۔ اگر بتی	۲۱	طلایہ	روم کے ایک شہر کا نام
۱۹	کہ خدا	گھر کا مالک	۲۲	نصرانی	عیسائی
۲۰	برج	چاول	۲۳	عقوبت	سزا
۲۱	باہل	بولنگ۔ ڈراؤنا	۲۴	ماست	چھاپا۔ دہی کا پانی
۲۲	اعادہ	دوبارہ لوٹنا	۲۵	دوغ	دہی
۲۳	زہرہ	پیشانی	۲۶	ماسول	امید رکھنے ہوتے۔

۵۱

غزلیاتِ سعدی

(۱)

مشتاقی و صبوری از حد گذشت یارا
بارے چشم احسان در حال من نظر کن
سلطان کہ خشم گیرد بر بندگان حضرت
من بے تو زندگانی خود را نمی پسندم
چون تشنه جان سپردم و آنکہ چو سوداگر
حال نیازمندی در رو صف می نیاید
باز آ و جان شیریں از من نشان بخدیت
یارب تو آشنا را مہلت دہ و سلامت

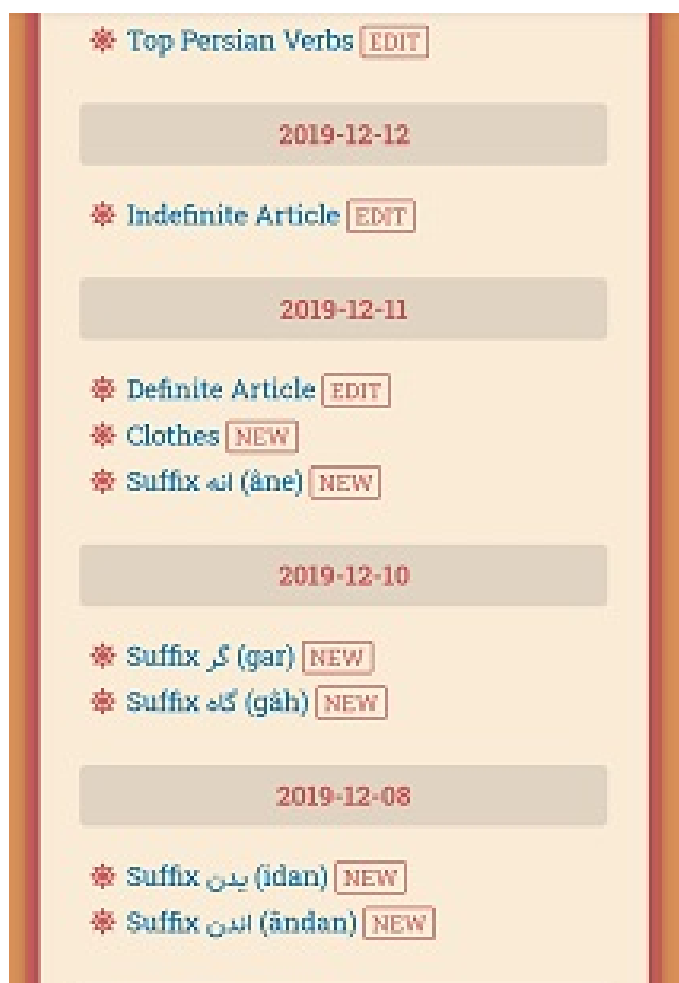
گر تو شکیب داری طاقت نما نہ مارا
کز خوان پادشاہاں نعمت رسد گلدارا
حکمش رسد و لیکن حد سے بود جبارا
کا سایشے نباشد بے دوستان بقارا
آب از دو چشم دادن بر خاک من گیا را
آنگہ کہ باز کردیم کوشیم ماجرا را
دیگر چہ برگ باشد در دیش بے نوارا
چندانکہ باز بند دیدار آشنا را

سعدی قلم سختی وقت است و نیک بختی
بر ہر چہ پیشت آید گرون بنہ تقصارا

آشنایی با رسانه‌های مجازی (۱۰) وبگاه صرف‌فکر فعل‌های فارسی

دکتر مریم مسگرخویی^۱

در ستون دیگری در سمت راست صفحه وبگاه مقاله‌ها و چکیده‌هایی قابل ویرایش در مورد دستور زبان فارسی و ابعاد مختلف آن وجود دارد که مطالعه آن‌ها اطلاعاتی درباره وضعیت فعلی زبان فارسی به کاربر می‌دهد و به او در استفاده از ابزارهای موجود در وبگاه یاری می‌رساند. در تصویر زیر چند نمونه از این مطالب که عناوین آن‌ها به انگلیسی و محتوای آن‌ها به فارسی و انگلیسی است، آورده شده است.

تصویر ۲

وبگاه صرف‌فکر فعل فارسی به کوشش علی جهانشیری، دانش‌آموخته مهندسی کامپیوتر و پژوهشگر زبان فارسی، به آدرس www.jahanshiri.ir در دسترس عموم است. در این وبگاه چندین ابزار و مقاله و توضیح به چندین زبان در مورد زبان فارسی و برخی دیگر از زبان‌ها وجود دارد. مهم‌ترین بخش‌های آن عبارت‌اند از دستور فعل و زمان‌های فارسی، جستجوگر معنایی شاهنامه، الگوهای واژه‌سازی فارسی، برنامه واژه‌ساز فارسی، صرف‌فکر فعل‌های فارسی، چکیده دستور زبان‌های خارجی، یادداشت‌هایی پیرامون زبان فارسی، صفحه‌کلید آوایی برای زبان فارسی و آموزش نصب و کار با GoldenDict.

تصویر ۱

همان‌گونه که گفته شد در وبگاه ابزارهایی تعبیه شده است که شامل صرف‌فکر فعل‌های زبان فارسی، برنامه واژه‌ساز فارسی و جستجوگر معنایی شاهنامه است که در ادامه به بررسی و معرفی این ابزارها خواهیم پرداخت.

همچنین مطالب این وبگاه به چند زبان مختلف مانند انگلیسی، اسپانیایی، فرانسوی، آلمانی و ایتالیایی فراهم شده است و می‌توان برخی اطلاعات وبگاه را به این زبان‌ها نیز در آن مشاهده کرد.

^۱ پژوهشگر فرهنگستان زبان و ادب فارسی، گروه زبان و رایانه

صرفگر فعل های فارسی

در بخش صرفگر فعل های فارسی می توان همه فعل های فارسی را در همه وجه ها و نمودها و زمان هایی که در زبان فارسی وجود دارد صرف کرد. برای این منظور کافی است فعل مورد نظر خود را بخش مربوطه وارد می کنیم و با کلیک بر گزینه «صرف» همه صرف های فعل را ببینیم. برای نمونه به صرف فعل «خواب دیدن» در زیر توجه کنید:

تصویر ۴

بقیه زمان ها و وجه ها و نمودهای این فعل نیز در ادامه صفحه می آید. همان گونه که در تصویر ۳ دیده می شود، با انتخاب دو گزینه مجهول و منفی در صرف فعل ها حالت مجهول و منفی نیز نمایانگر می شود. لازم به ذکر است که نام گذاری زمان ها بر اساس پژوهشی است که پیرامون صرف فعل در زبان فارسی توسط علی جهانشیری انجام شده است و نسخه مفصل این پژوهش در وبگاه در بخش دستور فعل فارسی ملاحظه است.

واژه ساز فارسی

در بخش واژه ساز فارسی با برنامه واژه ساز فارسی که در سال ۱۳۸۳ به عنوان ابزاری برای واژه گزینی و برابریابی زبان فارسی توسط علی جهانشیری ابداع شده است سروکار داریم. در این برنامه همه الگوهای واژه سازی در زبان فارسی از ۱۳۰۰ سال پیش تاکنون به کار گرفته شده است استخراج و برای تولید اشتقاق های واژه ها استفاده می شود؛ بنابراین همه

تصویر ۳

در ادامه مانند، صرف فعل در زمان ها، وجه ها و نمودهای مختلف را می بینیم، مانند تصویر ۴ که صرف این فعل را در زمان گذشته ساده و گذشته ناتمام نشان می دهد.

در متن آن بتوان به جستجوی پیشرفته و حتی فراتر از آن به پرسش و پرس و جوی هوشمند پرداخت. برای نمونه با انتخاب گزینه مربوطه می توان فهمید نام چه جانورانی در شاهنامه آمده است:

راهنما	جانوران	آغاز
پذیرندهی هوش و رای و خرد	مر او را دد و دام قرمان برد	(آغاز کتاب)
نه زو زنده بینم نه مرده نشان	به دست نهنگ ان مردم کشان	(آغاز کتاب)
رده بر کشیده سپاهش دو میل	به دست چپش هفتصد زنده	(آغاز کتاب)
مرا خیره گشتی سر از فر شاه	وز آن زنده پیل ان و چندان سپاه	(آغاز کتاب)
جهاندار محمود شاه بزرگ	به آبخور آرد همی میش و گرگ	(آغاز کتاب)
بتابد از آن سان ز برج یگسره	که گیتی جوان گشت از آن	(کیومرث)

تصویر ۷

همچنین با انتخاب گزینه بدن در بخش پرسش، بیت هایی که در شاهنامه حاوی واژه های مربوط به بدن، اثر، یا اعضای بدن است را می توانیم ببینیم:

توانا بود هر که دانا بود	ز دانش دل پیر برنا بود	(آغاز کتاب)
کنون نا چه داری بیمار از خرد خورد	که گوش نویسنده زو بر خورد	(آغاز کتاب)
خرد رهنمای و خرد دل گشای	خرد دست گیرد به هر دو سرای	(آغاز کتاب)
کسی کو خرد را ندارد ز پیش	دلش گردد از کرده ی خویش ریش	(آغاز کتاب)
خرد چشم جان است چون بنگری	نو بی چشم شادان جهان نسیری	(آغاز کتاب)
سه پاس تو چشم است و گوش و زبان	کزین سه رسد نیک و بد بی گمان	(آغاز کتاب)
گهرها یک اندر دگر ساخته	ز هر گونه گردن برافراخته	(آغاز کتاب)
وگر دل نخواهی که باشد نژد	نخواهی دالم بوی	(آغاز کتاب)

تصویر ۸

مشتق های ممکن از واژه مورد نظر را بر اساس رده دستوریان تولید می کند. لازم به ذکر است که بسیاری از واژه های مشتق تولید شده در قاموس کنونی زبان فارسی وجود ندارد. هدف برنامه واژه ساز نیز همین است، یعنی استخراج واژه های سودمند از انبوه واژه های تولید شده و کمک به هر چه غنی تر کردن زبان فارسی. رده های دستوری تعریف شده برای این برنامه عبارت اند از اسم، صفت و قید مصدر، بن گذشته و بن حال. برای استفاده از برنامه واژه ساز واژه دلخواه را وارد می کنیم، رده دستوری آن را مشخص می کنیم و سپس با کلیک بر گزینه «ساختن» اشتقاقات واژه را می بینیم. واژه ها بر اساس طرز ساختنشان در بخش های پایه، میانوند، پیشوند و پسوند دسته بندی می شوند به نمونه زیر که برای واژه «کتاب» استخراج شده است توجه کنید:

پایه
1 کتاب: برد، کاشت، نشست، پیوست، سوخت
2 کتاب کردن: برد کردن، پیوست کردن، نشست کردن
پیشوند
3 بازکتاب: بازداشت، بازید، بازگشت، بازگفت، بازنشست، بازخرد، بازخواست، بازخورد، بازیافت
4 بازکتاب کردن: بازداشت کردن، بازید کردن، بازنشست کردن، بازخرد کردن، بازخواست کردن، بازیافت کردن
5 بازکتابی: بازداشتی، بازگشتی، بازیافتی
6 بازکتاب کننده: بازداشت کننده، بازید کننده

تصویر ۵

در ادامه:

7 بدکتاب: بدآمد، بدساخت
8 برکتاب: برآمد، برآورد، برداشت، برگشت، برخورد
9 برکتاب کردن: برآورد کردن، برداشت کردن، برگشت کردن، برخورد کردن
10 برکتابی: برگشتی، برخوردی
11 برکتاب پذیر: برآورد پذیر، برگشت پذیر
12 برکتاب پذیری: برآورد پذیری، برگشت پذیری
13 بی برکتاب: بی برگشت
14 پس کتاب: پس ماند، پس افت، پس رفت
15 پس کتاب کردن: پس رفت کردن

تصویر ۶

بقیه اشتقاق های «کتاب» نیز در ادامه صفحه ظاهر می شود. سومین ابزار وبگاه جستجوگر معنایی شاهنامه است. هدف از این پروژه فراهم آوردن نسخه های دیجیتال از شاهنامه است که افزون بر جستجوی ساده

معرفی رسانه درست نویسی «زین قند پارسی»

چند فرسته

هر روز یک نکته ویرایشی

هنگامی که الف مضموم و مفتوح بین پیشوند «ب» و «ن» و فعل قرار گیرد، الف آغازین در نوشتن حذف می‌شود:

بنویسیم: بیفتاد	نویسیم: بیافتاد
بنویسیم: نیفکن	نویسیم: نیافکن
بنویسیم: بینداخت	نویسیم: بیانداخت
بنویسیم: بیندیش	نویسیم: بیاندیش

اما اگر الف مکسور باشد، تغییری نمی‌کند. مانند «بايستاد»

هر روز یک نکته ویرایشی

سلام و عرض ارادت. خوب هستید آقای حیدری عزیز. از کانال مفیدتون بهره‌مند هستیم. آگه ممکنه گاه‌ها تو گروه‌ها مطالبی را مینویسم و شما هم عضو هستید خیلی خوشحال میشم آگه ایرادی در متن و یا نوع نگارش هست عنوان کنید ممنون و سپاسگزارم.

پاسخ:

در همین نوشته ایرادهایی وجود دارد که به چند مورد اشاره می‌کنم:

گاه واژه فارسی است و واژه‌های فارسی تنوین نمی‌گیرد؛ پس «گاهی» باید نوشت؛

«می» در «می‌نویسم» و «میشم» باید جدا نوشته شود؛

«عنوان کنید» تعبیر درستی نیست؛ باید گفت: «مطرح کنید» یا «بیان کنید».

فرناز صادقی^۱

زین قند پارسی

مدیر: علی رضا حیدری (کارشناس ارشد ادبیات فارسی روزنامه نگار مشهد، مدیر گروه ویراستاری و دبیری گروه ادبیات روزنامه خراسان)

سال تأسیس: ۱۳۹۵

تعداد کاربران: ۷۰۷۰

تعداد فرسته‌ها: ۱۳۳۶

انگیزه و هدف تأسیس: مدیر که از مدرسان آموزش ویراستاری است، به پیشنهاد دانشجویان در یکی از دوره‌های آموزشی این کانال راه‌اندازی می‌کند. این کانال هر روز یک نکته با عنوان «هر روز یک نکته ویرایشی» منتشر می‌کند. فارسی‌زبانان و فارسی‌آموزان از افغانستان، تاجیکستان و کشورهای مختلف اروپایی، آمریکایی نیز عضو این کانال هستند. مبنای انتخاب فرسته‌ها سؤالاتی است که برای مدیر ارسال می‌شود.

نشانی: —

https://t.me/qande_parsi

تلگرام:

@alireza_heidaree

ارتباط با ادمین:

۱ هیئت علمی فرهنگستان زبان و ادب فارسی، گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی

زبان فارسی، زبان تسلیم نیست

حسین مسرت

دیرزمانی است بر سر این کهن‌سال‌ترین زبان جهان، بین سخنوران، اندیشمندان و استادان بحث‌ها و گفت‌وگوهایی وجود دارد و هرکدام به فراخور دانش خود، پیشنهادی درباره استقلال، پویایی و غنای زبان فارسی در برخورد با دانش نوین و نیازمندی‌های روزمره علمی و فنی و هنری و اجتماعی می‌دهند.

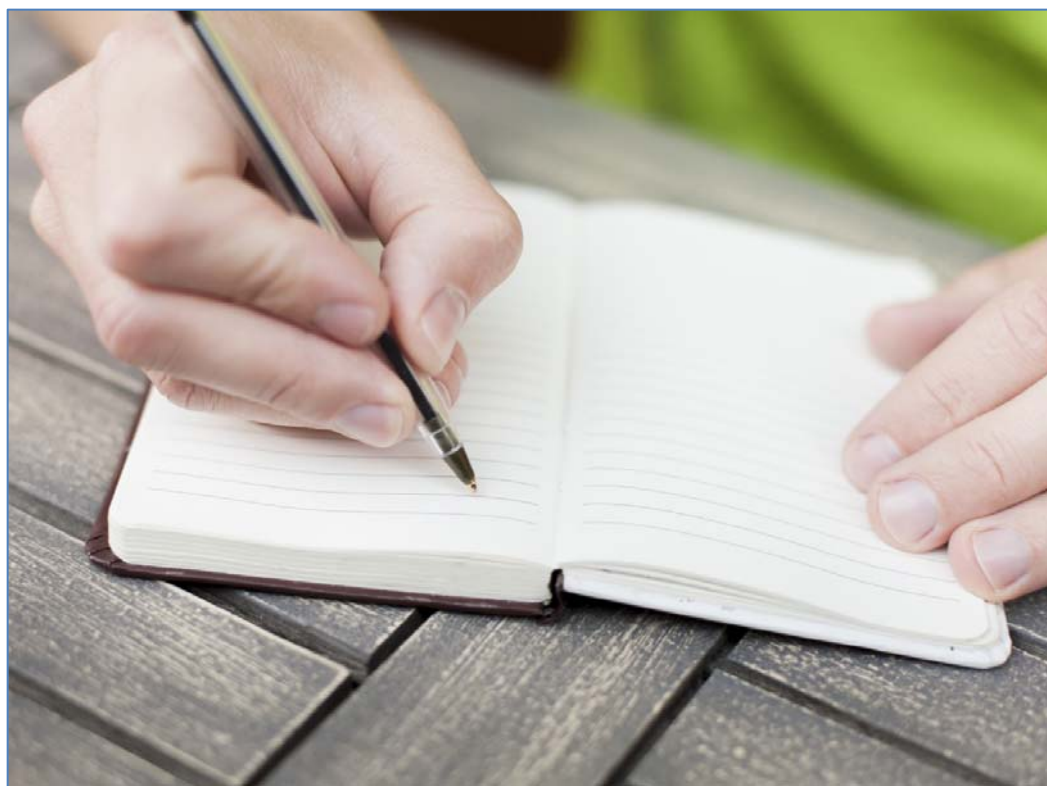
زبانی که از سوی برخی آگاهانه و برخی ندانسته به زبان تسلیم تبدیل شده است! کتابی، نوشته‌ای یا دانشی به زبان فرانسه وارد کشور می‌شود و به همراه خود بسیار واژه می‌آورد. چندی بعد همان رویه از سوی زبان انگلستان وارد می‌شود. دانش سرامیک از آن ایتالیاست در پی‌اش واژه‌های ایتالیایی می‌آید. زبان آلمانی، عربی، روسی و ... نیز به همین شیوه.

پس از طی دوره‌های گوناگون نثر پارسی و رسیدن به دوره بازگشت ادبی و پس‌از آن پیدایش نثرهای دهخدا، جمال‌زاده و هدایت، بیش‌ازپیش استقلال زبان پارسی مورد توجه قرار گرفت و به دنبالش نیاز به مؤسسه‌ای پیدا شد که بتواند این نیازها را پاسخ گوید. این بود که فرهنگستان زبان ایران^۱ تشکیل شد و سال‌هاست چندین دوره فعالیت را پشت سر گذاشته، اما نویسندگان و دارندگان قلم کمتر با آن آشنایی دارند، چراکه فرهنگستان هم نتوانسته آن‌گونه که باید نقش خود را ایفا کند.

این است که گاه خود نویسندگان به واژه‌سازی می‌پردازند که برخی به‌سان دکتر امیرحسین آریانپور به شیوه علمی و برخی به گونه دلخواهی و غیرعلمی. چه بسیار واژه‌های همانندی که هم‌اکنون به چندین زبان گوناگون مورد استفاده نویسنده و سخنرانان است. فلانی تحصیل کرده فرانسه است، دیگری در آلمان درس خوانده، آن یکی دکترایش را از انگلیس گرفته، چهارمی پایان‌نامه‌اش را در اسپانیا گذرانده و ... هرکدام به زبان ویژه خود سخن می‌گویند.

چرا بایستی زبان فارسی، زبان تسلیم در برابر هر واژه وارداتی باشد؟ البته نبایستی منکر واژه‌هایی شد که به غنای زبان پارسی یاری می‌رسانند؛ می‌توان به برخی واژه‌های پایه زبان عربی اشاره نمود که دست‌افزار خوبی شده‌اند برای بیان بهتر احساسات نویسندگان و چکامه‌سرایان.

درباره برخی واژه‌های نوین علمی و فنی مانند رادیو، تلویزیون و ... که

پیشنهادی به فرهنگستان زبان و ادب فارسی (۲)

حسین مسرت

واژه آزمودگان

سال‌ها بر این باور بودم که واژه «بازنشسته» واژه‌ای درخور و مناسب برای این گروه محترم و عزیز جامعه نیست. افرادی که عمری را با آبرومندی، تلاش و همت پشت سر گذاشته‌اند حال خوب نیست بدانان «بازنشسته» گفت. این واژه از هر نظر هیچ تناسبی با خدمات، سابقه و وضعیت فعلی آنان ندارد و به‌راستی واژه‌ای بی‌هویت به نظر می‌رسد. از این‌رو اکنون که باخبر شدم فرهنگستان زبان و ادب فارسی درصدد دگرگونی برخی واژگان است. این‌جانب با توجه به تجربه‌ها، دانش و معرفت گروه‌های گوناگون شغلی، علمی، عملی افرادی که پس از یک‌عمر کار و تجربه و آزمایش به استراحت می‌پردازند. واژه بسیار بامعنا، زیبا و فارسی «آزموده» را پیشنهاد می‌کنم که درخور و مناسب برای آنان است که دنیا و مافیها را دیده و آزموده‌اند و برای جمع آنان واژه «آزمودگان» را پیشنهاد می‌کنم و به پیرو آن پیشنهاد می‌شود سازمان بازنشستگان کشوری به «سازمان آزمودگان کشوری» تغییر نام یابد.

۱ فرهنگستان اول از سال ۱۳۱۴ تا ۱۳۳۲ با نام «فرهنگستان ایران»، فرهنگستان دوم از سال ۱۳۴۹ تا ۱۳۵۷ با نام «فرهنگستان زبان ایران» فعالیت داشتند و فرهنگستان سوم از سال ۱۳۶۹ تا کنون با نام «فرهنگستان زبان و ادب فارسی» است.

مجموعه تلویزیونی «چایخانه هم‌زبان» و مراقبت از زبان فارسی

از اوایل اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۹، شبکه یک سیما پخش مجموعه‌ای نمایشی را، با محوریت پاسداشت زبان فارسی، آغاز کرده است. این مجموعه که از سال ۹۷ پیش تولید آن شروع شده بود، به کارگردانی علی عمرانی و تهیه‌کنندگی محمد رحیمی ساخته شده است و در ۲۶ قسمت پانزده دقیقه‌ای و در قالب طنز، به قلم نسیم خراشادی‌زاده، روایت می‌شود.

«چایخانه هم‌زبان» دو شخصیت اصلی و ثابت دارد که خواهر و برادری به نام‌های ترنگ و بهرنگ هستند. بهرنگ (علی تاجمیر) که دانش‌آموخته رشته زبان و ادبیات فارسی و عاشق این رشته است، دستگاهی ساخته و آن را در چایخانه گذاشته است که این دستگاه گفتار افراد را تصحیح می‌کند، اما خواهر او، ترنگ (آلاله زارع‌طلب)، درست در نقطه مقابل اوست. کشمکش این دو و رفتار شخصیت‌هایی که به چایخانه می‌آیند، خط اصلی قصه را تشکیل می‌دهد.

این مجموعه به‌صورت روزانه و در حدود ساعت ۱۸ پخش و در ساعت‌های ۷:۱۵ و ۱۳:۱۵ نیز بازپخش می‌شود.

مجموعه تلویزیونی -چایخانه هم‌زبان/ <https://apll.ir/1399/02/27/>

کاربری همگانی یافته می‌بایست با بردباری و با گذشت زمان واژه‌های نوینی را جایگزین کرد، هرچند دو واژه صداوسیما به کار می‌رود، اما نه آن است که باید باشد، تنها یک جایگزینی قراردادی صورت پذیرفته است. از سویی با باریک شدن در نام برخی بیماری‌ها که اکنون پزشکان به کار می‌برند درمی‌یابیم که ما همانند آن را در زبان غنی پارسی داریم بیماری‌هایی مانند کوفت (سیفلیس)، فلج (پارالیز)، دمل (آبسه)، سیاه‌زخم (آنتراکس) و ...

بد نیست اشاره شود به یک نسخه خطی موجود در کتابخانه وزیری یزد به نام پاتولوژی که از زبان فرانسوی به فارسی برگردانده شده است، نکته جالب اینکه برای هر اصطلاح پزشکی فرانسوی یک برابر فارسی نهاده شده، آن‌هم موقعی که نه فرهنگستان زبانی بوده، نه حساسیت‌ها به اندازه اکنون. اما اکنون این شیوه کمتر رعایت می‌شود. کوشش‌های آقایان دکتر میردامادی و ذبیح بهروز در جایگزینی واژه‌های پارسی در پزشکی، دکتر امیرحسین آریانپور در جایگزینی واژه‌های فارسی فلسفی و تاریخی، دکتر فریدون جنیدی در جایگزینی واژه‌های فارسی علمی و فنی، شایسته هرگونه قدردانی است. بیایید با یاری گرفتن از فرهنگ پر بار مردم این میهن گسترده به آن هدف که استقلال زبان فارسی و پیراستن و پالایش آن از واژه‌های بیگانه است دست یابیم.

یک مثال بهتر می‌تواند بازگوکننده نظر نگارنده باشد. در روستای گنجدجان گلپایگان به جای واژه‌های بی‌تربیت، عادت، سریع و ده‌ها واژه دیگر، واژه‌های زیبایی چون بدآموز، آموخته، چابک و ... به کار می‌رود آن‌هم در یک روستای دورافتاده که تنها دبستانی چند کلاسه دارد، بیایید از این‌ها یاد گیریم پاسداری از زبان پارسی را.

سال‌ها پیش دکتر جنیدی با همکاری بنیاد نیشابور دست‌به‌کار چاپ فرهنگ مردم شهرها زده بود. استفاده بجا و شایسته از واژه‌های کاربردی مردمان این سرزمین و همه‌گیر کردن آن از سوی رسانه‌های همگانی می‌تواند ما را به همان هدف که غنا و استقلال زبان پارسی است برساند.

در کشوری چون کویت (با یک میلیون جمعیت) که از آجر تا تلویزیون خانه‌شان آمریکایی یا ژاپنی است، زبانشان استوار و مستقل است، فوتبال از غرب وارد می‌شود بر آن نام کره‌القدم می‌نهند. هندبال نیز همین‌گونه ... آیا مثل ما پارتی، پلنوم، دپو، سمینار، کلوپ، کمیته، کنفرانس، کنگره، میتینگ، شورا، اجتماع، مجمع، جماعت، جلسه، جلسات، مجلس، مجالس، میزگرد، گردهمایی، نشست، انجمن، سمپوزیوم، انجمن، محفل، کانون همایش، تجمع، اتفاق، تشکل، اجلاس، اجلاس، کمیسیون، اتحادیه و ... دارند که همگی در ایران تقریباً یک معنی را می‌رساند.

سخن پایانی آنکه، آنچه خود داریم چرا ز بیگانه تمنا بکنیم؟

به نام خدا

درگذشت دوست فقید، استاد جوهره بیک نذری، هنرمند سرشناس و عضو وابسته فرهنگستان علم‌های تاجیکستان و رئیس شعبه آثار خطی پژوهشگاه شرق‌شناسی، مایه تأسف و اندوه این جانب شد.

مرحوم جوهره بیک نذری از نخستین روزهای استقلال تاجیکستان، با عشق و علاقه به فرهنگ مشترک ایران و تاجیکستان، از هیچ تلاشی در زمینه پیوند فارسی‌زبانان فروگذاری نکرد و در سال‌هایی که رئیس پژوهشگاه شرق‌شناسی بود همواره منشأ خیر و خدمات ارزنده در حوزه ادبیات فارسی و نسخه‌های خطی بود که نشر مجدد نادرالوقایع احمد دانش از کارهای اخیر بود که زیر نظر ایشان به انجام رسید.

این جانب درگذشت این استاد عزیز را به خانواده آن مرحوم و جامعه فرهنگی تاجیکستان تسلیت عرض می‌کنم و برای او غفران الهی و برای بازماندگان صبر را از خداوند متعال خواستارم.

غلامعلی حداد عادل

استاد جوهره بیک نذری به مدت ۴۵ سال مدیر اداره میراث خطی فرهنگستان علوم ملی تاجیکستان بود. وی از رساله دکتری خود را در موضوع «مکتبی شیرازی و داستان لیلی و مجنون»، در سال ۱۹۷۴ دفاع کرد. برخی از آثار او، از جمله نامه‌نگاری در شاهنامه فردوسی و لیلی و مجنون مکتبی شیرازی در کشور ایران منتشر شده است.

پیام-تسلیت-رئیس-فرهنگستان-زبان-و-ادب-فا-<https://apll.ir/1399/03/04/>

فراخوان انتخاب برگزیدگان ادبی کشور

بنیاد ملی نخبگان، بر اساس آیین‌نامه «شناسایی و پشتیبانی برگزیدگان ادبی کشور»، و با هدف ارتقای فعالیت‌های نخبگانی در حوزه زبان و ادبیات فارسی و تجلیل بزرگان ادب فارسی، فرایند شناسایی اجتماعات ادبی را در دو رده «مستعد برتر ادبی» و «سرآمد ادبی» آغاز کرده است. بر اساس آیین‌نامه مذکور، متقاضیان می‌توانند به شکل فردی یا از طریق معرفی نهادهای معتبر ادبی، در فرایند ارزیابی شرکت کنند.

افراد واجد شرایط می‌توانند اطلاعات خود را در سامانه جامع اطلاعاتی بنیاد ملی نخبگان، به نشانی www.sina.bmn.ir وارد نمایند.

فراخوان-انتخاب-برگزیدگان-ادبی-کشور-<https://apll.ir/1399/03/13/>

پیام تسلیت رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی به مناسبت

درگذشت استاد جوهره بیک نذری

جوهره بیک نذری، نویسنده شهیر اهل تاجیکستان و مدیر اداره میراث خطی فرهنگستان علوم ملی تاجیکستان، در ۷۴ سالگی در شهر دوشنبه درگذشت. به همین مناسبت دکتر غلامعلی حداد عادل، رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی، در پیامی درگذشت این استاد گران‌قدر را تسلیت گفت. متن پیام مذکور بدین شرح است:

درگذشت استاد علی پیرنیا، پیر عافیت‌اندیش

جعفر شجاع کیهانی^۱

شاید که چشم چشمه بگرید به های‌های

بر بوستان که سرو بلند از میان برفت

استاد علی پیرنیا، مترجم، نویسنده، محقق و مصحح حوزه زبان و ادب فارسی، در بامداد سوم خرداد ۱۳۹۹ به سرای باقی شتافت.

نسب او به پیر عبدالوهاب نایینی، از عرفای دوره قاجار می‌رسد. اعقاب پیر عبدالوهاب سه نام فامیلی برگزیدند: پیرنیا، پیرنیاکان و پیرزاده. بسیاری از آنان از رجال نامدار در عرصه سیاست و فرهنگ و هنر شدند و به مناصب عالی دست یافتند، چنان‌که معروف و مشهورند.

استاد پیرنیا در اول تیر ۱۳۱۳ در کرمان به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی را تا کسب دیپلم در زادگاهش گذراند. چندی در کرمان، ماهان و بم آموزگار بود. در اوایل دهه سی در رشته زبان و ادبیات انگلیسی دانشگاه تهران پذیرفته شد. دکتر بازارگادی و صورتگر از جمله استادان او بودند.

پیرنیا مدتی در دبیرستان‌های تهران تدریس کرد و به سبب تسلط بر زبان انگلیسی، به‌عنوان مترجم هم‌زمان، در مراسم رسمی دولتی و فرهنگی از او دعوت می‌شد. استاد با مؤسسه فرانکلین و انتشارات آموزشی نیز همکاری داشت و مدتی معاون سردبیر و سپس سردبیر مجله آموزش و پرورش شد.

در ۱۳۵۵، به دعوت وزارت فرهنگ و هنر، به پاکستان رفت و ریاست مرکز تحقیقات زبان فارسی را بر عهده گرفت. او در این مرکز و برخی مراکز آموزشی و دانشگاهی پاکستان، به تدریس زبان فارسی پرداخت. استاد پیرنیا همچنین به کشور هند و کشور افغانستان مأموریت یافت و در رایزنی فرهنگی آن کشورها در اعتلای زبان و ادبیات فارسی همت بسیار کرد. وی در ۱۳۵۹

به ایران بازگشت و بازنشسته شد، اما فعالیت فرهنگی او، بنا بر دعوت مراکز فرهنگی شبه‌قاره، کمابیش، ادامه یافت.

در ۱۳۷۶، به دعوت فرهنگستان زبان و ادب فارسی، با گروه دانشنامه زبان و ادب فارسی به همکاری پرداخت.

از استاد پیرنیا آثار ارزشمندی به چاپ رسیده است. علاوه بر مقالات استاد در مجله آموزش و پرورش و دانشنامه زبان و ادب فارسی، می‌توان به این آثار اشاره کرد:

ترجمه بیست سال در ایران (روایت یک زندگی در دوران سه پادشاه قاجار)، اثر جان ویشارد؛

ترجمه تأثیر اسلام در فرهنگ هند، نوشته تارا چند؛

تصحیح همایون‌نامه، سروده حکیم زجاجی در سه مجلد.

استاد پیرنیا به معنای واقعی استادی گران‌قدر، مبادی آداب و با عزت‌نفس بود. وجود او نمونه متعالی انسانی بود آراسته به ادب نفس و درس. در رفتار و کردار مواظبت داشت. اهل ادعا نبود. در یک سخن، به‌واقع پیر بود. ضایعه درگذشت او یقیناً برای اهل فرهنگ و اخلاق اسفبار و اندوهناک است.

پیکر نازنین استاد پیرنیا در روز یکشنبه، چهارم خرداد، در قطعه چهار بهشت‌زهرا، در حالی در آغوش پدرش جای گرفت که اشک حاجب دیدار بود. یاد استاد پیرنیای عزیز و ارزش‌های وجودی او در ذهن و ضمیر ارادتمندان و دوستداران و اهالی فرهنگ جاودان است.

چگونه باز کنم بال در هوای وصال

که ریخت مرغ دلم پر در آشیان فراق

پیر-عافیت‌اندیش/ <https://apll.ir/1399/03/07/>

۱ هیئت علمی فرهنگستان زبان و ادب فارسی، گروه ادبیات معاصر

پرسی و پاسخ دربارهٔ واژه‌های فرهنگستان

اشاره: در روزهای اخیر، به دلیل انتشار واژه‌های مصوب فرهنگستان در حوزه پزشکی و مشخصاً واژه‌های مرتبط با بیماری کوید - ۱۹، بحث‌هایی در فضای مجازی و برخی از رسانه‌های دیگر طرح شده بود. به همین مناسبت خانم نسرين پرویزی، معاون گروه واژه‌گزینی فرهنگستان زبان و ادب فارسی، با خبرگزاری ایسنا گفت‌وگو کرده است. آنچه در ادامه آمده مشروح این گفت‌وگوست.

خانم نسرين پرویزی، معاون گروه واژه‌گزینی، دربارهٔ واژه‌هایی که اخیراً توسط فرهنگستان زبان و ادب فارسی جایگزین شده‌اند و شوخی‌هایی که در فضای مجازی با آن‌ها می‌شود اظهار کرد: اساساً اگر فرآیند واژه‌گزینی را یک فرآیند علمی در نظر بگیریم، ممکن است با سلیقه مردم تفاوت داشته باشد. البته ما این ویژگی را در نظر می‌گیریم که اگر قرار است واژه‌ای را عموم مردم به کار ببرند، خیلی غریب نباشد و سعی می‌کنیم از واژه‌های موجود در زبان استفاده کنیم. مثلاً واژه «همه‌گیری» که سال‌ها است به کار برده می‌شود و برای «اپیدمی» جایگزین شده، چیزی نیست که فرهنگستان آن را تازه ابداع کرده باشد. حتی اعضای انجمن اپیدمی در جریان انتخاب این واژه بودند و اصلاً خود گروه اپیدمیولوژی ما این را ابداع کرده بود.

او در ادامه اظهار کرد: این را هم بدانید که تمام این واژه‌ها را متخصصین طرح می‌کنند و فقط به تصویب شورا می‌رسد، این‌طور نیست که شورای واژه‌گزینی متشکل از ادیبان و زبان‌شناسان باشد و آن‌ها بنشینند در مورد واژه‌های علمی پزشکی، فیزیک، شیمی و فنی مهندسی اظهار نظر کنند. متخصصین پیشنهادشان را می‌دهند و شورای فرهنگستان ساخت واژه را بررسی می‌کند تا اگر اشکالی داشته باشد یا احیاناً احساس شود که واژه جنبه عمومی دارد و نیاز است ساده‌تر باشد یا با تعریفش هماهنگی نداشته باشد، اظهار نظر می‌کند که به‌طور معمول درصد خیلی پایینی این‌طور است؛ یعنی کمتر از پنج درصد واژه‌هایی که متخصصین پیشنهاد می‌دهند در شورای واژه‌گزینی تغییر می‌کند و یا رد می‌شود. برای همین کل فرآیند واژه‌گزینی توسط متخصصین که حدود ۳۰۰ تا ۴۰۰ نفر در حوزه‌های مختلف هستند، انجام می‌شود.

خانم پرویزی نپسندیدن برخی واژه‌ها توسط مردم را طبیعی دانست و گفت: ما بنا بر این نمی‌گذاریم که مردم نمی‌خواهند واژه‌ها را به کار ببرند. عادت، مسئله‌ای است که باید در زبان در نظر گرفت؛ یعنی وقتی به چیزی عادت می‌کنیم به‌راحتی نمی‌توانیم آن را کنار بگذاریم و واژه جدیدی را بپذیریم. بنابراین ما می‌پذیریم که تا ۱۰ سال آینده، معمولاً یک نسل، باید از آن بگذرد تا این واژه‌ها جا بیفتند. همان‌طور که فرهنگستان اول در زمان خودش مورد هجوم بسیاری از ادیبان، زبان‌شناسان و اهل علم قرار گرفت

ولی بعد از آن ما و شما به‌راحتی «دانشگاه»، «دانشکده»، «شهرداری»، «شهربانی» و «دادستان» را به کار می‌بریم، بدون این‌که فکر کنیم زمانی فرنگی این‌ها به کار می‌رفته است. ما هم انتظارمان این است که این‌ها وارد کتاب‌های درسی و در رسانه‌ها مطرح شود و به تدریج جای خودش را در زبان پیدا کند و نسل آینده با این واژه‌ها بزرگ شود و رشد کند. این امیدی است که ما داریم، و اگر همکاری نهادهای مختلف باشد به احتمال زیاد صورت خواهد گرفت.

او سپس بیان کرد: ما بسیاری از واژه‌های کرونا را قبلاً تصویب کرده بودیم، البته نه به‌طور خاص برای کرونا، ولی بسیاری از آن‌ها در حوزه‌های مختلف مطرح شده بود؛ مثل همین «اپیدمی» که قبلاً تصویب و اعلام شده بود، منتها شاید به آن توجهی نشده بود، اما حالا که مسئله‌اش مطرح شده و واژه‌های انگلیسی فراوانی در گفتار مسئولان و رسانه‌ها بوده است، فرهنگستان فکر کرد مجموعه‌ای را اعلام کند، که البته به‌غیر از آن مجموعه، ما کل مجموعه مربوط به کرونا را - در جهان هم به این الفاظ توجه کرده‌اند و فرهنگ جداگانه‌ای برای کرونا در خارج از ایران هم منتشر شده - از جاهای دیگر هم گرفته‌ایم و یک خوشه‌واژه‌ای را که در حدود ۲۵۰ تا ۳۰۰ واژه است به‌عنوان «فرهنگ کرونا» منتشر می‌کنیم. در حال حاضر کارهای واژه‌گزینی‌اش در حال انجام است و تعدادی از آن‌ها را از قبل مصوب داریم و بقیه هم در حال انجام است.

معاون گروه واژه‌گزینی فرهنگستان همچنین در پاسخ به سؤالی دربارهٔ نگاه پیشینی به واژه‌گزینی اظهار کرد: در همهٔ حوزه‌ها این کار امکان‌پذیر نیست. فرض کنید تجهیزات جدید وارد می‌شود و ما که نمی‌دانیم چه چیز را ممکن است به‌طور مرتب وارد علوم کنند، ما به محض اینکه متخصصان ما در یک مقاله یا کتاب یا رسانه با واژه‌ای جدید مواجه می‌شوند، بلافاصله آن را در دستور کار قرار می‌دهیم. حتی ما گروهی تحت عنوان گروه واژه‌های عمومی داریم که این‌ها فضای مجازی را به‌طور مرتب رصد می‌کنند و امکان این را که یک دستگاه یا فناوری قرار است وارد شود می‌سنجند و در گروه عمومی آن را مطرح می‌کنند و ما تصحیح می‌کنیم.

خانم پرویزی افزود: ولی ما واقعاً گم‌رکی نداریم که بدانیم این واژه‌ها از کجا وارد می‌شوند، راه‌های بسیاری برای ورود این واژه‌ها به زبان وجود دارد. فرهنگستان امیدش به همین متخصصین است که این‌ها با حوزه‌های کاری خودشان آشنا هستند و می‌دانند چه چیزی سریع وارد می‌شود، در نتیجه اولویت‌هایی که ما برایشان تعیین کرده‌ایم این است که ابتدا به واژه‌های جدیدی بپردازند که احتمال ورودشان به زبان عموم است و بعد در ضمن آن واژه‌هایی را که به‌طور مرتب با آن‌ها سروکار دارند و جزء واژه‌های پایه‌شان است بررسی کنند؛ این اولویت ما است و دستورالعملی که در گروه‌های ما اجرا می‌شود. ولی واقعاً مرزی ندارد که ما بدانیم چه واژه‌ای را کی باید

سازمان منعقد شد که بر اساس آن فرهنگستان و صداوسیما به طور مشترک سعی می‌کنند جایگزین واژه‌های بیگانه توسط ما اعلام شود و آن‌ها هم به کار ببرند، ولی در بعضی بحران‌ها مثل همین کرونا مقداری غفلت شد و ما هم گله کردیم که باید از فرهنگستان سؤال می‌شد؛ ولی چون مسئولین می‌خواستند سریع‌تر با صداوسیما ارتباط برقرار کنند، این کار امکان‌پذیر نشد، اما ما همان مجموعه را به صداوسیما هم اعلام کردیم. برنامه‌های متعددی برای معرفی واژه‌هایمان داریم، خوشبختانه در رادیو خیلی موفق بوده‌ایم و در سیما هم برنامه‌هایی هست که با مشارکت فرهنگستان برنامه‌ریزی و ضبط می‌شود. فرهنگستان سعی کرده خودش را در فضای مجازی جا بدهد، ما پیش‌ازین شاید خیلی در فضای مجازی نبودیم، اما حالا در فیسبوک، اینستاگرام و ... فعال هستیم و سعی می‌کنیم این ارتباط را با مردم حفظ کنیم.

منبع خبر: ایسنا

<https://apll.ir/1399/03/26> / پرسش و پاسخ درباره واژه‌های فرهنگستان

بررسی کنیم. اما خوشحال می‌شویم که رسانه‌ها کمک کنند و هر چیز جدید را قبل از اعلام کردن از فرهنگستان بپرسند و ما این سازوکار را داریم که بلافاصله گروهی تشکیل دهیم و برایش معادلی را جایگزین و ظرف چند روز اعلام کنیم، اما متأسفانه این خلأ هست و این ارتباط درست برقرار نمی‌شود. وقتی که اتوبوس بی‌آرتی آمد، انتظار این بود که شهرداری قبل از این که آن را وارد شهر کند به فرهنگستان اعلام کند. اما ما به محض این که شنیدیم، «تندرو» را برایش جایگزین کردیم، اما این وقتی بود که آن‌ها در رسانه‌ها اعلام کرده بودند. خوشبختانه همان اوایل کار بود، اما این نبود ارتباط باعث می‌شود خیلی از واژه‌ها وارد شود و بعد ما به فکر بیفتیم.

او همچنین در پاسخ به اینکه آیا فرهنگستان نسبت به اثرگذاری بیشتر واژه‌هایی که در رسانه‌ها و فضای مجازی به کار برده می‌شود بر زبان مردم دغدغه‌ای دارد، گفت: در فرهنگستان دفتری تحت عنوان «دفتر ارتباط با صداوسیما» داریم که توانستیم برنامه‌های متعددی در صداوسیما داشته باشیم و پشت‌بند همین دفتر که در اینجا و صداوسیما تشکیل شد، تفاهم‌نامه‌ای بین دو

رویدادهای ادبی

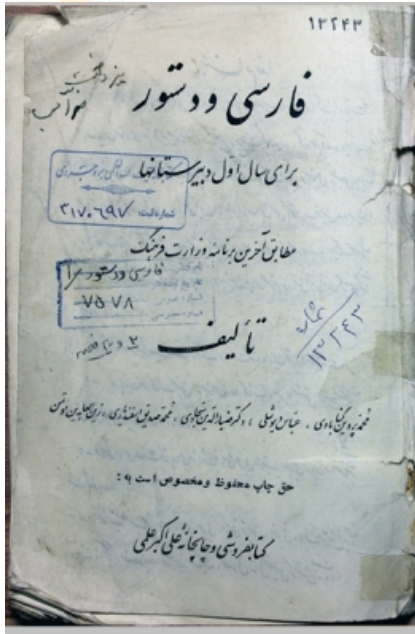
رویدادهای ادبی

روز شمار رویدادهای ادبی اردیبهشت ۱۳۹۹

فاطمه نیک‌خواه^۱

مناسبت‌ها	روزهای هفته / هجری شمسی
گفت‌وگو با استاد اعزامی دانشگاه شانگهای چین با موضوع «بررسی آموزش زبان و ادبیات فارسی در چین» - بنیاد سعدی https://saadifoundation.ir/fa/news/2934 - گفتگو با استاد اعزامی دانشگاه شانگهای چین - با موضوع بررسی آموزش زبان و ادبیات فارسی در چین https://saadifoundation.ir/fa/news/2948 / آسیب‌ها و راهکارهای گسترش زبان فارسی در کشور - پهناور و پرجمعی - چین	دوشنبه ۱ اردیبهشت
انتشار نودوسومین شماره فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی - پایگاه خبری رب https://rabnews.ir/13315 / نودوسومین شماره فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی - پایگاه خبری رب	شنبه ۶
دهمین پیش‌نشست همایش «نظام تربیت مدرسه‌ای (آموزش و پرورش) ایران در آزمون کرونا» - سخنران: رضوان حکیم‌زاده، اسماعیل عظیمی، محسن باهو، خسرو سلجوقی - پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی http://www.ihcs.ac.ir/coronaconf/fa/news/19478 / دهمین پیش‌نشست علمی همایش مجازی ابعاد انسانی اجتماعی کرونا در ایران برگزار می‌شود	دوشنبه ۲۲
نشست مجازی روز بزرگداشت فردوسی و پاسداشت زبان فارسی - سخنران: حسن بلخاری، میرجلال‌الدین کزازی، علی رواقی و وحید رضا قربانی - انجمن آثار و مفاخر فرهنگی http://anjom.ir/ / بیان فردوسی در باب فلسفه و فیلسوفان مضطرب	چهارشنبه ۲۴
راز عظمت فردوسی از نگاه نظامی عروضی - سخنران: ابوالفضل خطیبی - سازمان اسناد و کتابخانه ملی http://www.nlai.ir/enterprise-news/-/asset_publisher/5Xxp6q5vfs9r/content/--7291	پنجشنبه ۲۵
هم‌اندیشی مجازی «روز ملی حکیم عمر خیام» - سخنران: حسن بلخاری، محمدجعفر یاحقی، کاوه خورابه و سید محمد منصور (طباطبایی) - انجمن آثار و مفاخر فرهنگی http://anjom.ir/ / خیام نسبت واضحی با فلسفه دارد	یکشنبه ۲۸
یازدهمین پیش‌نشست همایش «سیمای نظام آموزش عالی ایران در دوران پسا کرونا» - سخنران: محمود مهر محمدی، مسعود صفایی مقدم، محمدرضا آهنچیان - پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی http://www.ihcs.ac.ir/coronaconf/fa/news/19482 / یازدهمین پیش‌نشست علمی همایش مجازی ابعاد انسانی اجتماعی کرونا برگزار می‌شود	چهارشنبه ۳۱

^۱ دانشجوی رشته زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه تهران

محدثه طاهری

معرفی کتاب درسی - فارسی و دستور سال اول دبیرستان (۱۳۳۵ش)

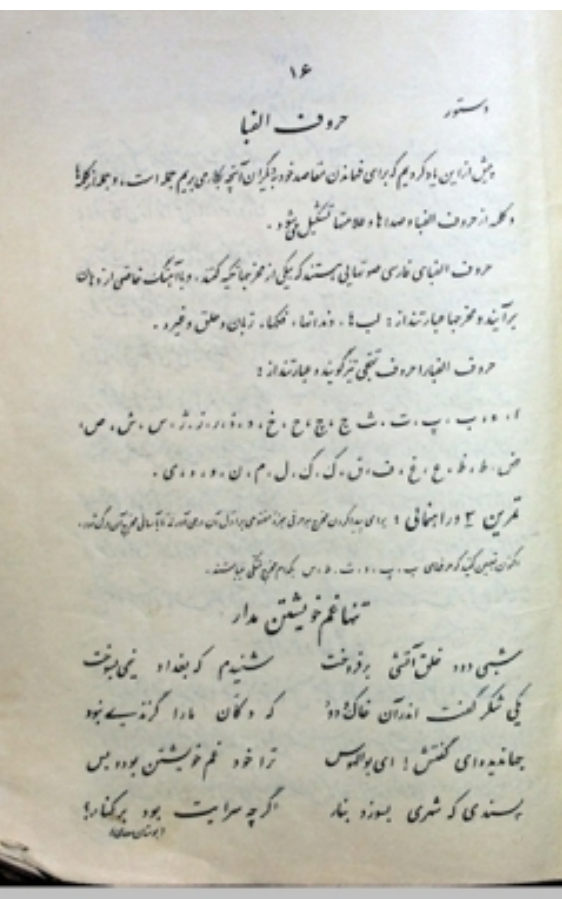
کتاب‌شناسی	
عنوان کتاب	فارسی و دستور
موضوع	آموزش متون نظم و نثر و دستور زبان فارسی
نام مؤلفان	محمد پروین گنابادی، عباس دیوشلی، ضیاءالدین سجادی، محمد صدیق اسفندیاری، زین‌العابدین مؤتمن
نام تصویرگر	-
نام خطاط	-
سال تألیف	۱۳۳۵ش
پایه، مقطع، رشته	اول، دبیرستان
ناشر و مشخصات چاپ	کتاب‌فروشی و چاپخانه علی‌اکبر علمی

کتاب فارسی و دستور برای دانش آموزان سال اول دبیرستان (۱۳۳۵ ش) از با محتوای کتاب‌های درسی فارسی و دستور محسوب می‌شود. این کتاب به همت جمعی از دبیران و استادان برجسته ادبیات فارسی همچون محمد پروین گنابادی و ضیاءالدین سجادی تهیه و تدوین شده است. هدف کتاب آشنایی با متون نظم و نثر فارسی و همچنین دستور زبان فارسی است. در درس‌های آموزش دستور زبان، نکات دستوری مانند چستی جمله، کلمه، اسم، صفت و برخی نکات املائی و انشایی گنجانده شده و در پایان هر درس نظم و نثر و دستور، پرسش و تمرین‌هایی برای دانش آموزان آمده است. در متون نظم و نثر کتاب از منابع مختلف ادبیات کهن و معاصر مانند شاهنامه فردوسی، کلیله و دمنه، کیمیای سعادت، مرزبان‌نامه، تاریخ بیهقی، تذکره‌الاولیای عطار، گلستان و بوستان سعدی، بهارستان جامی، روضه الانوار، اخلاق محسنی، گلشن صبا، پریشان قآنی و... گزیده‌هایی خواندنی انتخاب شده و البته در کنار آن از ادبیات معاصر فارسی مانند مسالک المحسنین طالبوف، ایباتی از ادیب‌الممالک فراهانی و پروین اعتصامی و... نیز بهره گرفته شده است. ۲۶ صفحه پایانی کتاب، «کتاب دبیر» نام دارد که به معنای واژه‌ها، عبارات کنایی و معرفی برخی آثار شاعران و نویسندگانی که از آن‌ها در کتاب یاد شده اختصاص دارد که در واقع راهنمایی برای دبیران و مدرسان کتاب است. گزینش مناسب متون فارسی چه از نظر ویژگی‌های متنی و سبکی و چه از نظر پیام و محتوای فکری و اخلاقی، این کتاب درسی را دارای ارزش و اعتبار خاصی کرده است؛ به گونه‌ای که بسیاری از متون و اشعار آن در سال‌های بعد و تاکنون در کتاب‌های درسی تکرار شده است. کتاب به خط نستعلیق تحریری و فاقد تصویر است و البته به اقتضای شرایط فنی و چاپی آن زمان، صفحه‌آرایی چندانی مناسبی ندارد. دکتر محمد معین، استاد وقت دانشگاه تهران، بر این کتاب مقدمه‌ای دو صفحه‌ای نوشته‌اند که بیانگر اعتبار مؤلفان و جایگاه این اثر است. نسخه عکسی کتاب در وبگاه فرهنگستان زبان و ادب فارسی به این نشانی قابل دریافت است:

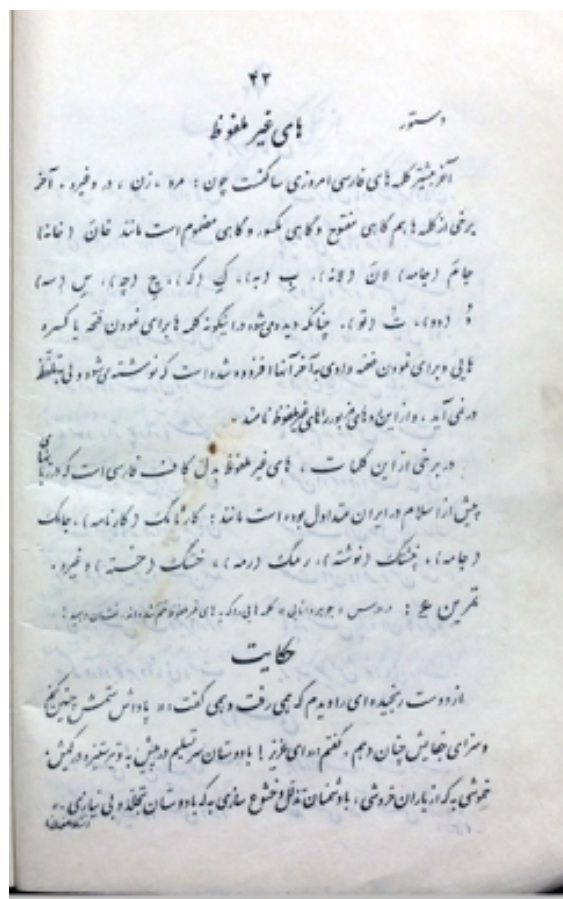
<https://apll.ir/wp-content/uploads/2020/01/AZ-M-4-97.pdf>

ساختار کتاب

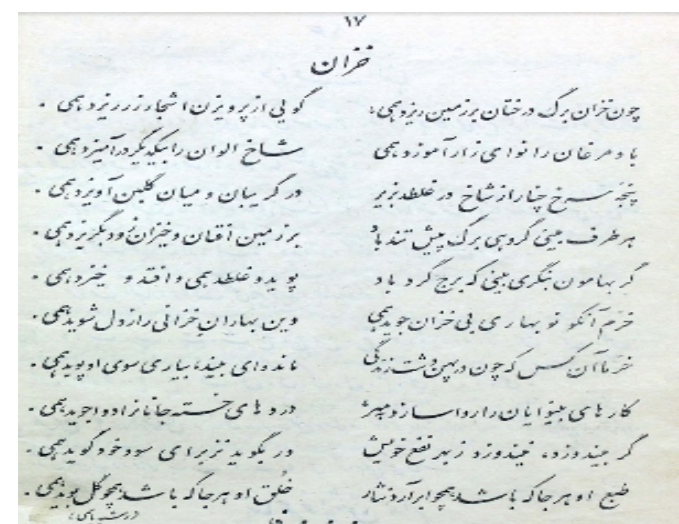
تعداد صفحه	۲۶+۲۰۷ صفحه
متن کتاب	آموزش متون نظم و نثر و دستور زبان فارسی
تمرین	دارد
واژه‌نامه	دارد
نمایه	ندارد
تصویر	ندارد
منابع	ندارد

صفحه ۱۶

صفحه ۲۲

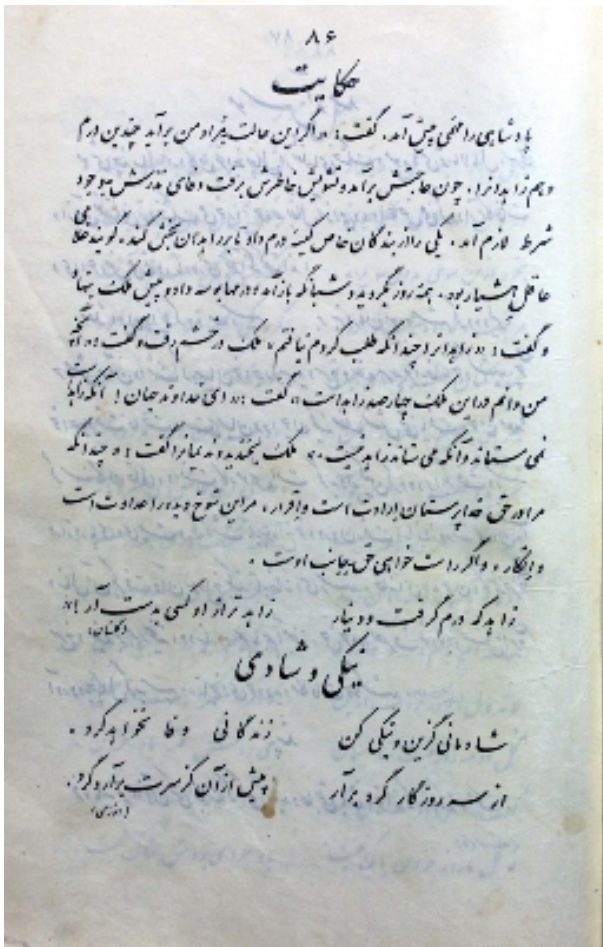
صفحه ۱۷

خبرنامه

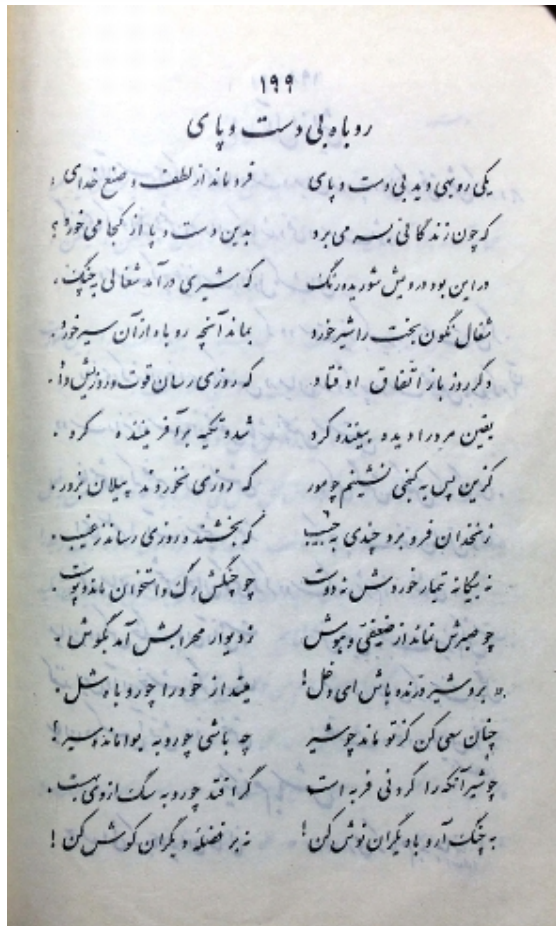
منابع آموزشی

خبرنامه گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی فرهنگستان، شماره ۷۰، خرداد ۱۳۹۹

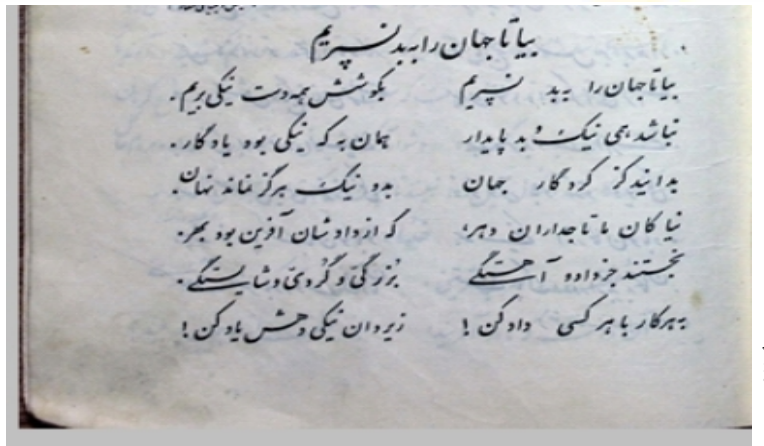
منابع آموزشی

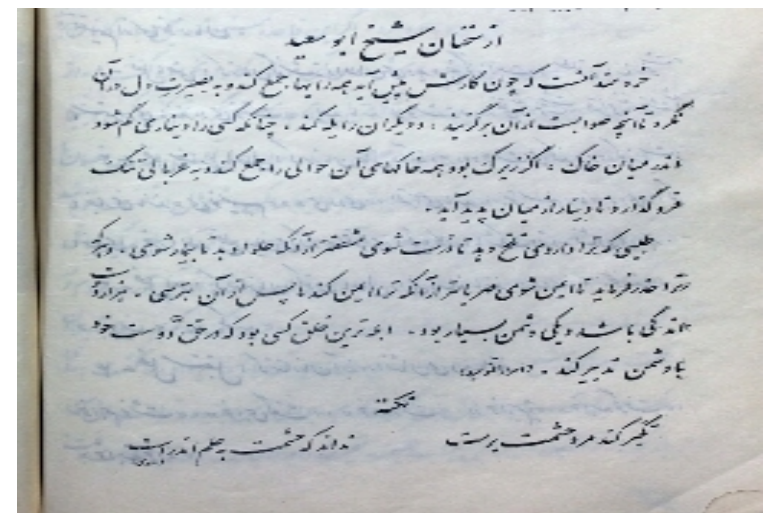
صفحه ۸۶

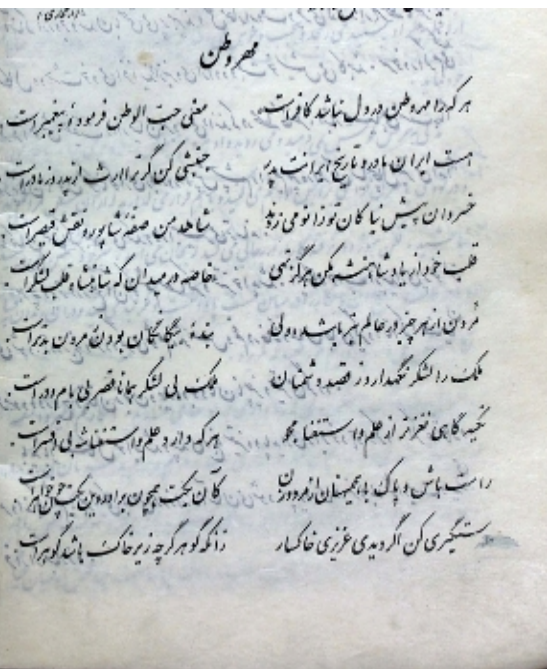
صفحه ۱۹۹

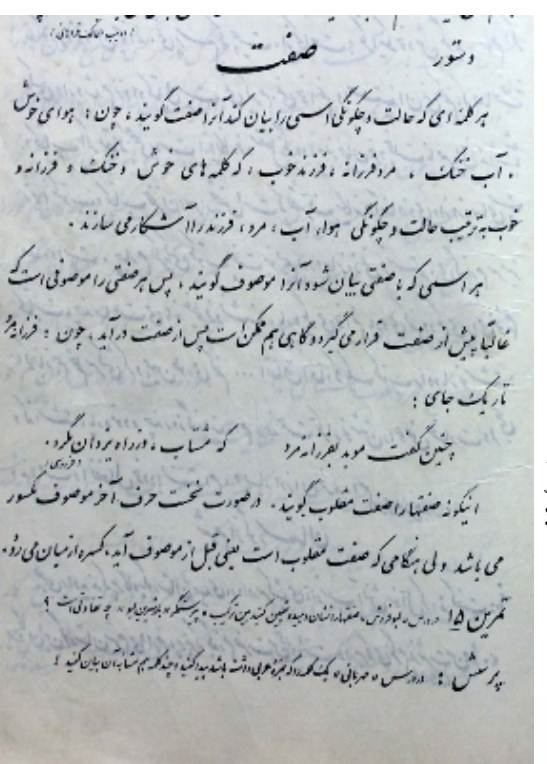
صفحه ۶۲

صفحه ۱۱۹

صفحه ۵۱

صفحه ۹۹

کتاب فارسی و دستور اول دبیرستان (۱۳۳۵ش) فهرست ندارد اما ترتیب کلی مباحث به صورت زیر است:			
۱۹. پیر خارکش	۲۰. قاعده املا و انشا	۲۱. از نیکی کردن میاسا	برخی از نمونه متون اوایل کتاب:
۲۲. مرغزار ما به شیر آراسته است	۲۳. بهترین دوست	۲۴. قاعده‌های املائی و انشایی جمع	۱. در طاعت خدای و نیکوکاری
۲۵. شوق پرواز	۲۶. موش آزمند	۲۷. بلبل و مور	۲. جمله چیست
۲۸. روش جمع بستن کلمه‌های مختوم	۲۹. پیر لبفروش	۳۰. صفت	۳. پیدایش نوری که هنوز تابان است
۳۱. زیان تقلید	۳۲. کنایات	۳۳. وظیفه شاگرد نسبت به استاد	۴. کلمه
۳۴. پیاده و سوار	۳۵. ضمیر	۳۶. اذان مغرب	۵. جهان بی سر و تاج خسرو مباد
۳۷. عید نوروز	۳۸. تقسیم ضمیر	۳۹. مصدر	۶. تعریف دستور زبان
۳۹. مصدر	۴۰. دارا و گله بان	۴۱. زیرکی بشر	۷. مرده در گور به که زنده به بند
۴۱. زیرکی بشر	۴۲. زاهد و گرگ	۴۳. نسخه بزرجمهر	۸. شناختن حق پدر و مادر
۴۲. زاهد و گرگ	۴۳. نسخه بزرجمهر	۴۴. شکم پیش من تنگ بهتر که دل	۹. مادر
۴۳. نسخه بزرجمهر	۴۴. شکم پیش من تنگ بهتر که دل	۴۵. مصدر مرخم	۱۰. خندیدن
۴۴. شکم پیش من تنگ بهتر که دل	۴۵. مصدر مرخم	۴۶. به حقیقت آدمی باش	۱۱. حروف الفبا
۴۵. مصدر مرخم	۴۶. به حقیقت آدمی باش	۴۷. نیکی آموز باش	۱۲. بارگاه انوشیروان
۴۶. به حقیقت آدمی باش	۴۷. نیکی آموز باش	۴۸. به شمشیر جویند گردان هنر	۱۳. دانش طلب و بزرگی آموز
۴۷. نیکی آموز باش	۴۸. به شمشیر جویند گردان هنر	۴۹. اقسام مصدر	۱۴. حرف‌های بیگانه
۴۸. به شمشیر جویند گردان هنر	۴۹. اقسام مصدر	۵۰. شولم! شولم!	۱۵. ترحم بر حیوان
۴۹. اقسام مصدر	۵۰. شولم! شولم!	۵۱. وصایای انوشیروان به هرمز	۱۶. شاطر آقا
۵۰. شولم! شولم!	۵۱. وصایای انوشیروان به هرمز		۱۷. صداها
۵۱. وصایای انوشیروان به هرمز			۱۸. از خلق به حق چندراه است؟

بار دیگر، شهری که دوست می‌داشتم

نادر ابراهیمی

(۱۴ فروردین ۱۳۱۵ - ۱۶ خرداد ۱۳۸۷)

هلیا

من هرگز نخواستم که از عشق، افسانه‌ای بیافرینم؛
باور کن!

...

هلیا

تو زیستن در لحظه‌ها را بیاموز
و از جمیع فرداها پیکر کینه‌توز بطلت را میافرین
مرگ سخن دیگری ست
مرگ سخن ساده‌ای ست

و من دیگر برای تو از نهایت، سخن نخواهم گفت
که چه سوگوارانه است تمام پایان‌ها
برای تو از لحظه‌های خوش صوت
از بی‌ریایی یک قطره آب - که از دست می‌چکد

و از تبلور رنگین یک کلام
و از تقدس بی‌حصر هر نگاه - که می‌خندد
برای تو از سر زدن سخن می‌گویم
رجعتی باید، هلیای من!

رجعتی دیگر باید
به حریم مهربانی گل‌های نرم ابریشم
به‌رنگ روشن پره‌های مرغ دریایی

به باد صبح

که بیدار می‌کند

چه نرم، چه مهربان، چه دوست

رجعتی باید هلیای من!

به شادمانی پرشکوه اشیا.

بارگذاری کتاب‌های درسی قدیمی در وبگاه فرهنگستان

۱۱۵ عنوان کتاب‌های درسی قدیمی فارسی

اهدایی به

گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی

در وبگاه فرهنگستان

بارگذاری شد و

در نشانی زیر قابل بارگیری است:

<https://apll.ir/درسی-کتابهای>

